

BÜLLETÄÄN

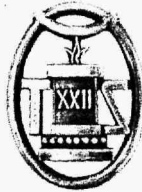
EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU
HÄÄLEKANDJA

Eesti Õpetajate Keskuhingu
häälekandja

BÜLLETÄÄN

Nr. 23

Bulletin of the Estonian Teachers Association in exile

Stokholm 1975

"Bülletääni" toimetuse: Herman Rajamaa (*ansvarig utgivare*), Udo Juuno, Henno Kirikmäe, Paul Laan, Hilda Marand ja Gaston O. Randvee

Eesti Õpetajate Keskühingu ja "Bülletääni" toimetuse ja talituse aadress:

Estniska Skolan
Svartmangatan 20–22
S–111 29 Stockholm 2
S w e d e n

EESTI KOOL JA EESTI KEEL

Meie rahvusliku kasvatus ja õpetuse ülesandeks praegu väljaspool kodumaad on igakülgne eesti elu edasiarendamine nii rahvuspoliitilisel kui ka rahvuskultuurilisel alal. Selle põhimõttega peab koos käima ka meie noorte kasvatamine ja suunamine, et neid säilitada eesti elu teenimisele. Osaliselt selle ülesande täitjaks on eesti koolid (täienduskoolid) ja noorte organisatsioonid, nende hulgas ka skautlikud üksused oma tööprogrammiga. Praegu kasvavatel eesti noortel vabas maailmas on oma mõttemaailmas väga udune ettekujutus vabariigiaegsest Eestist, tema saavutustest ja kultuurvaradest. Aga nad pole ka teadlikud Eesti praegusest olukorrast, kuidas nõukogude režiim rahva vabadust piirab ja maad ekspuuteerib. Noorte juhtimisel ja kasvatamisel praeguses olukorras on olulise tähtsusega lähendada neid oma rahva varasalvede, ajaloo, kirjanduse j.t. aarete juurde. Nende teadmistega koos kasvab noortes ka huvi, lugupidamine ja armastus oma esivanemate maa ja eesti rahva elu vastu, mis sisendab neisse ka enam tahet tegutseda eesti rahva huvides ja olla eestlane.

Lähem tee meie noori selle juurde viib eesti keele kaudu, sest keel on magnet, mis hoiab koos inimesi ja rahvaid. "Keel on inimesele tõeliseks koduks. Keelest võõrdumine on ka kodust võõrdumine," ütleb saksa mõtte-teadlane Humbolt. Selle keele all tuleb mõista ühe rahva põhikeelt. Meile on selleks eesti keel. Eesti keele suurt ühendavat jõudu meie rahva suhtes mõistis Konstantin Päts, kui ta juba 1905.a. oma "Teatajas" kirjutas: "Meie nõuame, et kellelgi ei ole õigus võtta meilt seda, mille meie vanemad ja esivanemad on pärandanud meile – meie keelt!" Olles teadlik meie rahvaliikmete praegusest hajutatud olukorrast üle maailma ja noorte juhtimisest ja kasvatamisest selles olukorras, tekib tahtmatult küsimus, kas suudame praeguses ümbruses säilitada kasvavates noortes eesti keele oskust või oleme nõus sellest loobuma.

Vaadeldes eesti keele oskuse küsimust USA eesti koolides ja skautlike üksuste noorte juures, võib märgata, et viimasel ajal ikka enam ja enam astub eesti koolidesse lapsi, kellede eesti keele kõneoskus on vaevaline või kellel see täielikult puudub. Need lapsed on aastatelt lasteaiaelised (3-5-a.) ja tulevad enamikus perekondadest, kus üks abielupool on eestlane. Nende laste arv on suurem USA Lääneranniku eesti koolides. Neid lapsi ei hüljata, sest eesti kool on ka hingedepeiidja. Nad on teretunud, sest koolil on heameel, et nende vanemad soovivad keeleõppimise eesmärgiga tuua oma lapsed teiste eesti laste seltsi. Õpetajaile aga teeb nende laste õpetamine erilisi raskusi, kuna tänaseni puuduvad selleks veel vastavad aabits-õpikud ja õpetamise kogemused, kuigi nende laste jaoks on moodustatud eri õppegrupid. Neid raskusi aitaks tublisti leevendada ja tagajärjed oleksid paremad, kui kodus eestipoolne vanem püsivalt kõneleks lapsega eesti keelt. Seda aga juhtub harva. Näib, et vanemal on kartus lapse kaksikkeelsuse pärast, sest see võiks tuua edaspidi raskusi

ameerika koolis inglise keele alal. Kogemused aga eesti lastega on tõendanud, et see kartus on alusetu. Nende segaabelude nn. "umbkeelsete" laste arv näib aga pidevalt kasvavat, kuna on keskusi, kus 50-60 % on segaabelusid. Nende kodude miljöö ja vaim ei sisenda lastesse midagi eestipärast, rääkimata siis veel eesti keelest, sest vanemal ei ole huvi selle vastu.

Eesti keelt mitteoskajad mõjutavad koolis ka neid lapsi, kellel on eesti keel kõnes ladus, sest vahetundidel toimub nende omavaheline kõnelus inglise keeles ja see kisub kogu koolipere selle keele juurde, kuigi eesti kooli kõnekeeleks on eesti keel. Nii on muutumas eesti keel "sundkeeleks", mida räägitakse siis, kui seda nõutakse. Ka paljud vanemad kõnetavad oma lapsi kooliruumides inglise keeles. Kuidas suudab siis veel kool õpetada, kui vanemadki kooliruumides ei respekteeri koolinõudmisi. Ka skaudi- ja gaidikoondustel ning laagrites ilmneb nähe, et omavaheliseks keeleks on ikka inglise keel ja see just nooremate seas. Koondustele ja laagritesse tuleb lapsi, kes ei mõista vastata eestikeelsele küsimusele: kuidas on su nimi? kus sa elad? jne.

Noorte eesti keele õppimise huvile ei mõju sugugi positiivselt ka viimasel ajal moodiminevad segaabelude kokkutulekud, kus kogu keskustelu ja ettekanded toimuvad inglise keeles. Kui see tulevikus ikka enam ja enam levineb, siis hakkab see mõjutama ka puhteestimeelseid perekondi ja vanemais kui ka lastes võib tekkida kahtlus kogu eesti kooli väärtuses. Tekib arusaam, et eesti asju võib tulevikus ajada inglise keele abil, nagu seda teevad praegu enamik ameerika rahvusi oma rahvuslikes küsimusis. Seesugust segaabelude eestipoolse vanema alistumist võõrkeelele tuleb nimetada lahingu kaotamiseks rahvuslikul tööpõllul. See on "surnud" eesti inimene.

Kas ei oleks meile vastuvõetavam segaabelude kokkutulekud korraldada eesti keeles ja sel teel hakata õpetama võõrale poolele eesti keelt, et neid inimesi võita eesti poolele? Kuhu on jäänud eesti vere ja eesti visa vaimu jõud? Seisab see veel vaid ilukõnedes.

Eesti keele oskuse üheks tagasimineku põhjuseks tuleb lugeda ka eesti koolide õpilaste tunduvat noorenemist. Nii on kooliastujate seas tublisti 3-aastasi ja isegi nooremaid. Seda nähet polnud aga märgata 4-5 a. tagasi. Seega on eesti kool USA-s varsti muutumas lasteaiaks, kuhu vanemad toovad oma lapsi mängima. 1973/74. õppeaastal töötas 15 eesti kooli seas 10 kooli juures lasteaed, kokku 73 lapsega. Nendest arvuks suurem oli New York 18 lapsega (üldarv 85) ja siis Connecticut 14 lapsega (üldarv 39). Enamik lasteaia lapsi ei kõnelnud enam eesti keelt või tegi seda vaevaliselt. Nende arv oli kokku 46.

Tõuke eesti keele oskuse tagasiminekuks tuleb ka see, et koolist lahkuetakse (lõpetatakse) liiga noorelt, enamikus 13-a., see on ajal, millal on just kõige viljakam keeleõppimise aeg. Selles vanuses lõpetanu, asudes võõra keele miljöösse, kaotab peatselt selle, mis ta õppis eesti koolis.

Tugeva löögi eestluse elujõule annavad ka need lapsed ja noored, kes hoiduvad kõrvale eesti koolide ja noorteorganisatsioonide tööst. Siin ei saa lapsi ega noori süüdistada, vaid vanemaid, kel ei ole huvi ega tahtmist oma lapsi tuua või saata teiste eesti noorte seltsi. Ka alahinnatakse nende poolt eesti kooli õpetust.

Alljärgnev tabel selgitab õpilaste arvu USA eesti koolides viimase kolme aasta jooksul ja mitmest perekonnast need tulid:

Õppeaastad:	Õpilaste arv:	Mitmest perek. õpilased tulid:	Ei valda eesti keelt:	Vaeva- liselt:	Kokku:
1971/72	420	265	22	10	40
1972/73	392	256	20	15	35
1973/74	384	254	33	13	46

Siin võiks küsida, kas ainult ligi 12.000 teadaoleva eestlase kohta USA-s on kooliealisi lapsi 384 aastates 3-14, kes tulevad 254 perekonnast. Kus on ülejäänud või polegi meil rohkem kooliealiste lastega perekondi? Kas oleme juba väljasuremisel? Tahaks uskuda, et see mitte nii ei ole. Põhjusti on mitmeid, nende seas ka üldine loidus.

Et valitsevasse kriisi muudatust tuua, selleks tuleb eesti koole kodudele lähemale viia ja kodusid omakorda koolidele. Meie organisatsioonide juhtivad isikud, kellele õlgadel on kohtadel rahvusliku elu korraldamine, on osaliselt ka vastutavad eesti noorte rahvusliku meelsuse kujundamises. Ei ole veel sellega kõik saavutatud, kui ümbruskonna lastele on loodud eesti kool, vaid tähtis on see, kui suur hulk lapsi koolitööst osa võtab. Olemasolevatel andmetel enam kui pooled on eesti koolist mitmel pool eemale jäänud. Et neid kaasa haarata, selleks on vaja seltsidel tihedat koostööd koolidega ja ka lastevanematega, et eesti kooli rahvuslikku õpetust viia laiemale alusele. USA-s on keskusi, kus eesti rahvusgrupi suurus on enam kui 200 ja on pealekasvavaid lapsi, kuid pole eesti kooli ega skautlikke üksusi. Seal on aga seltsid ja korraldatakse eduga eesti üritusi. Ka leiduks inimesi, kes võiksid kanda õpetamise ülesandeid, kuid puuduvad algatajad. Vabanduseks ei saa enam olla, et pole vastavaid õpikuid lastele. Neid on olemas ja päris häid ning uusi on veel ilmumas.

Allkirjutanu arvates eesti koolide asutamine ja osaline ülalpidamine peab kuuluma seltside kompetentsi. 1973/74. õppeaastal 15 USA eesti koolist 9 olid täielikult lastevanemate majandusliku toetusega. Miks peavad ainult lastevanemad üksi olema meie noorte rahvusliku kasvatuse edasikandjad? See peab saama meie kõikide rahvaliikmete üldiseks kohustuseks, ja seda peame propageerima.

Meie eesti keel seob meid ja meie noori eesti eluga ja eesti rahvaga. Keele unustamisega katkevad need sidemed ja meie võitlus eesti rahva elu-õiguste eest lakkab olemast. Sellepärast eesti koolil, noorteorganisatsioonidel ja eesti kodul tihedas koostöös meie rahvuslike organisatsioonidega on määratu

ülesanne täita, et noored jääksid püsima eesti eluvõitlusse. Selle tugevamaks relvaks on eesti keele oskus, mis teeb meid eestlasteks.

Eesti vanema aja keelemees ja luuletaja dr. Mihkel Veske omas luuletuses "Päikesele" ütleb: "Kaob kord eestlaste keelekõla, ära siis sinagi enam tõuse ega ela!" Elame edasi valguses!

Gaston O. Randvee

EESTI NOORSOO KASVATUSKÜSIMUSED TÄNAPÄEVAL

Lugupeetud kollegid, armsad eesti kooli õpetajad, kallid noortejuhid! Kuna ettekannete aeg on piiratud, siis minu sõnavõtt ei ole viimistletud produkt, vaid rohkem kõvasti arutlemine probleemide üle, mis südamelähedased.

Minu arutluse tuumaks on eesti noorsoo kasvatusküsimused tänapäeval, sest meie tegeleme eesti noorsoo kasvatamisega ja meie õlgadele on langenud eesti kodu kõrval suur ülesanne – aidata eesti noort kasvada teadlikuks eesti inimeseks väljaspool kodumaad.

Maailma loomisest saadik on vanemad maadelnud küsimusega, kuidas kasvatada oma lapsi. Iga ühiskond, iga generatsioon on püüdnud teha oma parima, et talletada keelt, kunsti ja traditsioone, mis selle ühiskonna poolt kalliks ja väärtuslikuks peetakse järgmises generatsioonis. Kuigi kasvatus algtingimused on väga lihtsad, ei ole seda mitte nende teostamine ja see ongi komistuskivi, mille otsa komistavad nii teadlikud kui ka mitteteadlikud kasvatajad. Arutame siis lühidalt kasvatus algtingimusi. Esiteks – me seame endale eesmärgi, me peame teadma, meile peab olema selge, milline on meie lõpp-produkt. Millisena tahame näha last kui inimest? Teiseks, me peame uskuma sellesse eesmärgisse. Me peame uskuma, et me oleme võimelised ja tahtelised seda teostama ja me anname ning teeme oma parima, et last inimeseks kasvatada. Kolmandaks, me peame leidma meetodi või mooduse, kuidas seda ülesannet teostada. Needsamad algseadused on kehtivad ka meie eesti noorte kasvatamisel.

Esiteks tuleb meil jõuda selgusele nii kodus, koolis kui ka noorte organisatsioonides, mis on eestlus. Mis on see midagi, mis annab meile meie erinevuse ja omapära. Kas eestlus on ainult eesti keele oskus või on ta rahvatants ja laul? Või kas on vajalik teada eesti rahva ajalugu, kombeid ja tavasid? Kas siia alla kuuluvad ka iseloomuomadused nagu ausus, töökus, õiglus, vabadusearmastus jne.

Minu arvates, see on küsimus, mida peaksid need kolm instituuti, kellele kätte on usaldatud järgmiste generatsioonide kasvatamine, nimelt: kodu, kool ja noorte organisatsioonid endile selgeks tegema ja sellesse uskuma, sest sellest

ühisest otsusest saab meie rahvuslik kompass, mille abil eesti noor leiab kodusadama.

Sellest ei ole küllalt, kui kodu ütleb: "Küll ta eesti koolis õpib!" Kool omakorda ütleb: "Küll skaudid ja gaidid tegelevad selle küsimusega!" Aga skaudid ja gaidid arvavad, et kodu ja kool on juba seda küsimust käsitlenud ja meil on vaja õpetada laagritarkust ja skaudiseadusi. Ja nii võibki jääda unarusse see, mida me kõik vajalikuks peame ja mille pärast me siin oleme – meie rahvuslik kasvatus. Mitte, et me oleksime tahtnud seda teadlikult teha, vaid sellepärast, et meil puudub side ja koordineerimine. Edukas kasvatus ei ole kunagi juhuslik, vaid sihilik ja suunatud, järjekindel ja korduv.

Eriti on tähtis, et see, mida me tahame õpetada, korratakse kümneid ja kümneid kordi ja alati sellisena, et see jätab noorele elamusi ja muljeid – loomulikult need elamused ja muljed peavad olema positiivsed, vastasel korral on tulemuseks null. Nii näiteks, kui me usume, et juripäeval on tähtsust eestluse kasvatamisel, siis alustame selle ideega kodus, tugevdame seda koolis vastava õpetustööga ning anname uut jõudu ja tähendust sellele päevale noorte organisatsioonis.

Teine väga tähtis tegur eesti noore kasvatamisel on kasvataja usk. Usk ja entusiasm. Kui kasvataja või õpetaja ei usu sellesse, mida ta püüab õpetada ja sisendada oma õpilasse, siis on mõttetu see töö nii kasvataja kui ka õpetaja osas. Loiud, pessimistlikud õpetajad kasvatavad ainult neurootikuid ja lõhutud vaimuga inimesi. Noored on suured vaatlejad ja tähelepanijad ning nähtu imiteerijad, sest eeskujule on kasvatuses suur tegur. Ameerika kasvatusteadus vahepeal püüdis eeskujust eemale põgeneda ning õpetajale anti vabadus olla nii moraalselt kui eetiliselt ükskõik missugune, kui ta aga oskas oma ainet õpetada. See eksperiment on lõppenud kurbade tagajärgedega ja nüüd pannakse rõhku jälle eeskujule. Ahv õpib ahvilt – inimlaps õpib inimeselt ja teod on need, mis kõnelevad tugevamini kui sõnad, sest noored alati jälgivad, kas need, kes räägivad ilusaid sõnu, ka ise oma sõnade järele toimivad.

Nagu eespool mainisin, kolmas tegur kasvatuses juures on meetod, kuidas rakendada õpetust, nii et see oleks tähendusrikas ja jääks pärisosaks noorele. Olgu meetod missugune tahes, sest neid on palju, see peab olema hingestatud ja õpetajale omane, kuid samal ajal noorele vastuvõetav. On tähtis, et me tunneme oma taimelava. Tunneme oma noori kui inimesi. Tunneme inimest. Me peame oskama neile läheneda ning nende usaldust võita. Me ei saa ainult oodata, et noor tuleb oma probleemidega meie juurde, vaid me ise peame olema need, kes astuvad esimesed sammu usaldusesillal ning ulatavad abivõime käe neile, kellel on vajadus selle järele.

Inimesearmastus ja tundlikkus on kaks kõige tugevamat meetodit noore kasvatamisel. Kasutagem neid, sest neid pole vaja osta, kuna nad on meis endis ja alati saadaval. On ainult vaja tahet, et neid kasutada.

Enne kui lõpetan, tahaksin veel väga lühidalt puudutada meie organisatsioonide kohustusi meie noorte kasvatamisel. Leian, et meie seltsid ja organisatsioonid ja samuti kirikud peaksid igati toetama ja aitama kaasa meie koolidele ja noorteorganisatsioonidele. See on nende püha kohus aidata luua olukordi, et koolidel oleksid ruumid Eesti Majades või kui pole oma maja, siis kaasa aidata majanduslikult ruumide kulude tasumiseks. Meie eesti organisatsioonid on palju teinud eestluse säilitamiseks, kuid alati on ruumi efektiivsemaks tegevuseks. Meid on vähe, me peame kokku hoiduma ning oma energiat teadlikult kasutama, nii et saaksime tagasi maksimumi sellest, mille andsime.

Meie vanemad võitlesid raskustega, et meid kasvatada ja sedasama tuleb teha meil, sest nad andsid meile head eeskuju. Loodan ja tean, et eesti noorte kasvatajad kunagi oma tööd ei lõpeta vabatahtlikult ja et kui ajalugu kord kirjutab peatiki väliseestlasest ja tema tööst, siis teie töö pannakse kirja kuldtähtedega.

Loodan samuti, et Ülemaailmsed Eesti Päevad Baltimores 1976 toovad kokku meie kooli- ja noorsootegelased ja et meie koolinoored ja skaudid ja gaidid on rakendatud tegelastena nendel päevadel – tunnistajaks teie suurest tööst. Seniks jõudu ja Taevaisa õnnistust!

Vaike Lugus

EESTI KOOL JA SKAUTLUS

Tahaksin rääkida, mida arvan eesti kooli tähtsusest oma elus ja mida olen saanud seal veedetud kaheteistkümnest aastast, samuti skautluses veedetud aastatest.

Nagu kõik teame, pakub eesti kool noortele põhiliselt kolm asja. Ta tutvustab eesti lapsi üksteisele juba lasteaias ja see käib edasi järjekindlalt kuni lõpetamiseni. Edasi annab eesti kool teadmisi eesti ajaloo, maateaduse, kirjan-duse ja eesti kultuuri üle. Ja lõpuks, mis on kõige olulisem, õpetab eesti keelt nii kõnes kui kirjas.

Ühine vaim ja noorte omavaheline läbikäimine ja tutvunemine algab juba lasteaias. Seal eesti lapsed hakkavad tundma, et nendel on omavahel rohkem ühist kui ameerika lastega. Eesti koolist suunduvad eesti noored nüüd juba tugeva kokkukuuluvusega noorte edaspidistele tegevustele. Nii tulevad eesti koolist meie skaudid, gaidid, noorte klubid, üliõpilasseltsid, rahvatantsijad, laulukooriliikmed jne., kus edasi areneb ühtekuuluvusevaim. Ja nendest noor- test kasvavad meie töö tulevased edasikandjad.

Sissejuhatuses mainisin veel eesti kultuuri tutvustamist ja eesti keele õpetamist, mis mõlemad saavad alguse eesti koolis. Eesti kultuuri tundmine

arendab noore silmaringi ja intelligenti. Teadmisi Eesti ja tema kultuuri üle võib kasutada ameerika koolis uurimistöodes. Näiteks tegin kuuendas klassis ühe töö Tallinna linnamüürist, kui õppisime Euroopa keskaega, ja teise töö eesti ajaloo ja maateadusest, kui päevakorral olid Euroopa rahvad. Mõlemaist oli õpetaja vaimustatud ja mõlema eest sain hindeks väga hea. Olen veendunud, et eesti kultuuri tundmine on vajalik, et jääda eestlasteks ja seega meie rahvustööd edasi viia. Kui ei tunta maateadust ega Eesti asukohtagi, suurust, tähtsamaid linnu ja tähtsamaid majanduslikke tooteid, kui ei tunta tema ajalugu, kuidas võidakse siis uhked olla eesti vanale kultuurile, mis algas 6000 kuni 7000 aastat enne Kristust. Nendele ja paljudele teistele küsimustele viib lähemale eesti kool.

Nüüd eesti keele oskuse juurde. Nagu mainisin enne, aitab eesti kool tublisti kaasa eesti keele oskusele. Ühe keele õppimine ja tundmine arendab ka tublisti noort. Statistika näitav, et võõrkeelt oskavad lapsed jõuavad koolis edasi palju paremini, mis viib meid eesti kultuuri uurimisele. Me oleme väike rahvusgrupp, väikeste rahadega ja ei jõua trükkida eesti kultuuri käsitlevaid raamatuid võõrastes keeltes peale eesti keele, ei siin Ameerikas, Austraalias, Rootsis ega Saksamaal. Eesti keele oskusel on veel üks suur eelis. Eesti keel on meile füüsiline ühend või magnet, mitte mõni abstraktne ühine mõiste, nagu näiteks "vabadus Eestile", mille poole me püüame. Kui eesti päritoluga inimene oskab ainult inglise keelt, siis võib ta läbi käia niihästi ameeriklasega kui eestlasega. Seega ei oleks mingit magnetit eestlaste vahel peale väljenduse "vabadus Eestile". Mis oleks eesti ajaloo ja maateaduse õppimisel mõtet, kui seda tehtaks inglise keeles? Siis oleks eesti kool niisama hea, kui mõni eesti ajaloo ja geograafia huviklubi, kus arutus toimub inglise keeles. Eesti keel on meil nagu usk juutidel, mis neile on kujunenud väga tugevaks magnetiks. Kui meil puudub eesti keele oskus, siis ei tule me ka omavahel kokku. Võite ette tuua küll, et need ja need eesti lapsed on suured sõbrad ja räägivad inglise keelt omavahel. Aga seal ei valitse mitte eestlus, vaid perekondade vaheline sõprus, mis on põhjendatud eesti keelt rääkivate vanemate sõprusele. Ja kui neid vanemaid ühel päeval ei ole enam, siis ei püsi ka enam noorte vahel sõprus, sest nad lähevad kõik üle maailma laiali segaabiludesse.

Olen esile toonud oma arvamuse eesti keele tähtsusest. Eesti kool annab võimaluse selle harjutamiseks ja aitab kaasa selle keele oskusele. Suure vea teevad lastevanemad, kui nad arvavad, et kuue-seitsme aasta jooksul kaheksateistkümneme kooli päevaga aastas õpib laps eesti koolis eesti keele selgeks. Näiteks minul ei tuleks iial mõttessegi minna oma vanemate juurde inglise keelega; küll olen kuulnud aga paljusid lapsi seda tegevat ja olen ka seda kuulnud, kui mõnede isad ja emad seltskonna ees teevad oma lastele märkuse: ära räägi inglise keelt. Ühesõnaga, kodus võid, kuid seltskonnas mitte. Ma mõtlen, kas selline käitumine pole kahjustav meile, noortele.

Suurem osa eesti keele õppimisest peab toimuma kodus eesti keele rääkimisega. Eesti kool ainult juhib ja täiendab kooli õpingut. Eesti kool peab käima käsi-käes koduga. Nii eesti keele suhtes kui ka eesti vaimu suhtes. Eesti kool ei saa lühikese ajaga eesti keelt ja vaimu kasvatada ilma kodu abita. On vale, kui vanemad peavad raskeks tuua lapsi kooli ja alahindavad eesti kooli tähtsust. See on just vastukäiv eesti vaimu kasvatamisele noortes. Lapsevanema oigamine paneb ka noore oigama ja väga kergesti veel. Tihti ütlevad lastevanemad, et laps võiks eesti kooli asemel pesapalli jne. mängida. Muidugi, sport on ka noorele tähtis tervishoiu vaatevinklist, kuid meie oludes peaks ikka eesti kool tähtsam olema. Pealegi, veedame ju suurema osa oma elust ameeriklaste hulgas ja spordime koos nendega ja poleks palju, kui kasutatakse need vähesed päevad, mil meil noortel on võimalus veeta üheskoos eesti koolis.

Nüüd skautluse juurde. Nendest kolmest eesti kooli iseloomustavaist tunnustest – tutvunemine, kultuur ja keel – annab skautlus ja gaidlus omapoolse lisa. Nii nagu seda seletasin eesti kooli suhtes, kasvatavad skautlus ja gaidlus ka ühtekuuluvust. Mina isiklikult tunnen, et ma ei saa ühessegi ameerika üksusse kuuluda. Skautluse pearõhk on pandud skaudi tarkustele ja oskustele, mis omandatakse laagrites. Seal tutvuneme aga ka põhikirjades selle suuremeelsete ja õilsate ideaalidega. Näiteks 4 esimest skaudiseadust: skaut on usaldatav, truu, abivalmis ja sõbralik. Kui palju paremini käiks ühiskonna käsi, kui inimesed on sõbralikud ja abivalmid üksteise vastu, või vähemalt mitte vaenulikud. Skautlus on sõprus ja vendlus. Kui tahame jääda eesti skautideks, siis peame organiseerima skaudiüritused ja töö nii, et pool energiat oleks suunatud rahvuslikule tööle. Muidugi mitte eesti kooli mustri järgi. Peasi on, et kõik töö toimuks eesti keeles. See arendab eesti vaimu väga palju. Kui kõik toimuks seal inglise keeles, siis võiks eesti noor juba oma lähedases ameerika skaudiüksuses käia selle asemel, et raha kulutada ja kaugelt koondustele tulla.

Kokkuvõttes on eesti kool ja skautlus kohad, kus eesti lapsed ja noored lähenevad eesti elule ja kultuurile. Mõlemal on oma praktiline eelis, – nad annavad noortele vajalikke oskusi. Näiteks on mulle enesele suureks kasuks tulnud need kõned ja ilulugemisega esinemised skautlikkudel üritustel ja eesti kooli aktustel. Ka oli mul palju kergem oma high school'i lõpetamiskõne kirjutada ja sellega esineda. Kuid veel tähtsam on kogemused, mis tulevad eesti ühiskonnas inimestega – vanadega ja noortega – suhtlemisest. Kui neid võimalusi poleks, siis oleks noor mõne ameerika poistekambas päevast päeva. Edasi, eesti kultuuri ja keele tundmisel on oma eelised, mis kasvatavad noortes eesti vaimu ja annavad rahvusliku tagapõhja. Skautluse ideaalid kasvatavad meie noortes häid kodanikke ja rahvusliikmeid ja skautlus annab meie noortele koha, kus saab koos lõbutseada. Tahaksin lõpetades mainida: eesti koolist ja skautlusest on siis kasu, kui kodus valitseb eesti keel, eesti meel ja eesti vaim. Need kolm peavad käima käsikäes.

Tahaksin veel lisada, et ei maksa häbeneda ameeriklaste ees, et oled eestlane. Minust oli minu keskkooli lõpetamise puhul ajalehtedes artikleid ja nendes tõsteti lugupeetavalt esile, et olen skaut ja eestlane ja New Yorgi Eesti Kooli lõpetanud. Samuti austatakse minu nime "ü" täppe. Küll on aga tulnud eestlastelt meie perekonnale kirju, kus on jäetud "ü" tähel märgid ära.

Lembit Kütt

16 aastat vana

Ettekanne Kasvatuspäevadel
Lakewoodis, N.J. 1974.a. suvel.

SKAUTLUS-GAIDLUS NOORE ELUS

Eesti kooli kõrval on eesti skautlus olnud vist populaarseim noorte organisatsioon. Mida pakub siis skautlus ja mis on erinevat meie eesti skautluse programmis?

Skautlus oma programmiga pakub noorele organiseeritud lõbu ja mängu. Seal ei ole kurja õpetajat ega matemaatika raamatuid. Seal võib olla ka naabri Juku, kes oma vanuse pärast võib olla klassis teistest eraldatud. Seal võib naerda, itsitada ja rääkida, ega pea alati paigal istuma. Skautluses õpitakse palju. Järke ja katseid jätkub kõikidele. Loodusteadust, käsitööd, laule ja mängu õpitakse hoolega. Vahel isegi ajalugu ja maateadust, millest kooli klassis kuidagimoodi jagu ei saada, aga järgu andmisel järsku sulaselgeks saab. Nii, mis pealiskaudselt skautluses ainult mänguna paistab, on tegelikult koolitöö jätk. Skautluse atmosfäär on üldiselt vabam ja seega enam haaravam. Meie skautlus-gaidlus pole kunagi olnud skautlus selle sõna puhtas mõttes. Meie pagularahvas on leidnud skautluse ideaalseks põhiorganisatsiooniks meie rahvuslikus kasvatustöös. Nii leidub skauditarkuste kõrval eesti käsitööd, ajalugu, laule, mängu, toite, tantse ja muidugi eesti keel. Aga mis selle kõrval ka osaliselt silma paistab ja millest kõige vähem räägitakse on, et meie suvelaagrid on kujunenud ka väikesteks "kosjakontoriteks". Iga eesti ema-isa saadab oma lapsed koondustele ja ka laagrisse, et luua tutvusi. Ja neil on õigus. Mis võib olla lapsepõlve sõprus, areneb aastatega juba muuks. 18-aastast poissi ei kutsu enam tema poisist sõber, vaid 18-aastane tüdruk. Ja ümberpöörduvalt. Ja kui keegi seda ei usu, olge siis üks päev ja öö vanemgaidide või -skautide all-laagris. Kõik varemõpitud matka- ja luuretehnikad pannakse siin mängu.

See kooskautilmine on sõprus, mis meid noori üle maade ja merede kokku kutsub. Skautlus on meie noori ühendanud ühte suurde perre, mis ulatub üle maailma. Ja kui me üksteist isegi aastaid ei näe, püsib ikka loodud sõprus. See on eesti skautluse vaim.

Meie skautluses-gaidluses on ka puudusi. Meil puudub kauguste tõttu tihe koostöö ja kindlad töökavad, ka ajakohased käsiraamatud, kus leiduks laagri ülesehitamise standardeid, praktilisi ja pedagoogilisi juhiseid; mitte menüüsid, kus soovitatakse heeringat ja kamajahu laagri toiduks. Meil oleks vaja noori ja kogemustega juhte, kes ei oleks mitte ainult skaudid, vaid ka pedagoogid ja noortekasvatajad, kes mõistavad meie tänapäevase noorusega toime tulla.

Puudustele vaatamata on skautlus mulle väga palju pakkunud. Ma vist sündisin skaudivormis. Ta on mulle võimaldanud reise, ta on mulle sõbrad andnud. Üldiselt olen skautlusest palju õppinud.

Skautlus on ilus mäng ja eriti väärtuslik meie noortele. Meie ei või hooletud olla ega seda lasta laguneda, sest siis kaoks suurim lüli meie rahvuslikust tööst.

Anne Pleer

Noorem gaidijuht

Ettekanne Kasvatuspäevadel

Lakewoodis, N.J. 1974.a. suvel.

EESTI RAAMAT JA NOORED

Välis-eesti kirjandus ja ajakirjandus on eesti keele ja rahvusliku teaduse tõhusamaid edendajaid, sidemete loojaid kodumaaga ja selle minevikuga. Et luua uut, on vaja tunda mineviku saavutusi ja ajalugu. Tõeline vaimne Eesti ei eksisteeriks ilma oma kirjanduseta. Tabavalt väljendas seda eesmärki riigivanem K. Päts 40 aasta eest Eesti Raamatu-aasta avamisel:

”Ainult see rahvas, kes võib niisugusest vaimutagavarast, nagu seda on raamat, ilmlõpmata uusi mõtteid, uusi tundeid ja äratust saada, läheb kultuuriliselt edasi.”

Välis-eesti kirjandus on õieti ainuke vaba eesti kirjandus eestlasele lugemiseks. Võõrastele pakub meie raamat raamatunäitustel ja muul teel pildi meie vaimsest elujõust ja saavutustest, kui tõhusaim vaimne relv välisvõitlusel. Diktatuuridele on vaba sõna nende dogma suurimaks vaenlaseks. Kirveste abil raiepakkudel purustati meie rahva vaimne vara, raamat, või põletati ja hävitati paberiveskites. Kuid eesti raamatu edasiilmumisega peab ületatama tõkked.

Praegune võitlus eesti kirjasõna eest meenutab Jakob Hurda ja tema kaasaegsete suuraktsiooni möödunud sajandil. Tulemusena kasvas sellest eesti rahva uhkus. Eesti muistendite kogud on suurimad maailmas. On kogutud

16.000 rahvaviisi, kirja pandud ligemale veerand miljonit rahvalaulu, ligemale 60.000 muinasjuttu ja palju muud.

Ajahetk nõuab kõigi ühisjõudu ja koostööd. Tuleb järjekindlalt töötada eeskätt noorsoo kasvatusel. Uut generatsiooni tuleb kasvatada ja suunata vaimsele valmisolekule.

Eesti kirjastuste ja kirjastamise probleem.

Eesti kirjastuste, niivõrd kui neid tegevatena veel eksisteerib, edaspidine tegevus sõltub peamiselt sellest, kuivõrd suudetakse kaasa tõmmata nooremaid tellijaid, ostjaid ja lugejaid. Kuigi eestiaegse kooli päritoluga raamatusõpru on palju siit maailmast lahkunud, on siiski veel palju eesti perekondi ja isikuid, kelle majanduslik seisund pole takistuseks raamatute omandamiseks. Milline oleks avalik nimekirjandus tänapäeval, mille koostamiseks 40 aasta eest Eesti Raamatu-aastal kirjanik Hugo Raudsepp tegi ettepaneku, et avaldataks nende avalike tegelaste nimed, kes ei osta ega telli eesti raamatuid?

Eesti raamatusõprade ärangelanute protsent on nii tunduv, et vajame pidevalt uusi eesti raamatuid omandajaid. Pealekasv nooremast põlvkonnast ei asenda veel kaugelgi lahkunuid.

Noorte puhul toob see meid ühe uue küsimuse juurde. Puudulik keele- ja kirjanduslik põhjustab huvipuudust eesti kirjanduse vastu. Rahvuskultuur, eeskätt eesti keel tuleb viia noorte keskele. Tänapäeval seda noored ise vaevalt lahendavad. Meie tunneme selleks häid meetodeid, vaja on ainult rakendamist ja eeskätt kogu ühiskonna panust avaramate võimaluste loomiseks. Üks positiivsemad võimalusi on noorte kodude rajamine eesti majade ja organisatsioonide juurde. Ainult üksikjuhtudel on see lahendatud. Tõelist noorte loomupärast oma koduõhkkonda on väga vähe leida.

Milles seisneb rahvuslik kasvatus?

Lähtudes rahvuslikest ideaalidest ja eesmärgist, on noorsoo kasvatamine vaimseks valmisolekuks ja rahvuslikeks ülesanneteks ning kokkujäämiseks eesti ühiskonnaga väga oluline. Kasvatuse taotluseks on kehaliselt ja vaimset tervet, kõrge kultuuriga, iseteadev, demokraatliku mõtteviisiga esivanemate keelt austav rahvuslane. Selle saavutamiseks on vajalik, et:

- Kõneldakse kodus omavahel ainult eesti keelt;
- Loetakse eesti kirjandust ja virgutatakse noori seda lugema;
- Kirjanikud annavad eesti noortele huvitavat lugemisvara;
- Kõik meie kesksed ja kohalikud organisatsioonid ja koondised võtavad oma peaaülesandeks meie pealekasvava põlvkonna eestlusele säilitamise, selleks noorte taotlusiks ja tegevuseks võimalusi luues;
- Süvendatakse noortes eestluse iseteadvust ja eneseväärtust;
- Omatakse teadmisi Eesti maateaduses, ajaloo ja kultuuris.

Laste- ja noorsookirjandus.

Välis-Eestis on ilmunud kaugelt üle 2000 eestikeelse trükise, mis suudab lugeja nõudeid enam-vähem rahuldada. Selle juures oleme aga laste- ja noorsookirjanduse alal kaugemale maha jäänud. Põhjusi on mitmeid: kirjastamise, tasuvuse, lugemise ja käsikirjade küsimused. On aga ka pikemata selge, et ei koolis ega noorsootöös saada eesti keelt edendada vajalike õppe- ja käsiraamatuteta ning lugemisvarata.

Ka noorte käsiraamatutest ja noorsootöök vajaliku tarbekirjanduse osas, seda enam ka rahvusliku kasvatuse (rahvuskultuurilise sisu) alal on põud. Ei ole siis imestada, et Nõukogude-Eestist laste pildiraamatuid ja kirjandust sisse tungib. Kas ei tuleks mitte seadida üldiseks parooliks ja see ka teostada ühisel jõul, et kõike, mida eesti lapsed ja noored kirjasõna alal Välis-Eestis vajavad, peame ka ise suutma koostada ja kirjastada?

Oleks traagiline, kui ligemale 60.000 pealine eesti ühiskond vabas maailmas ei suudaks lahendada probleemi, mis takistab vaba eesti kirjasõna arendamist ja edasiilmumist. Selle lahendus vajab avarat mõtlemist ja väikest majanduslikku panust kõigilt, kellel see on võimalik.

Raamatu-aasta ülesanne.

Eesti Raamatu-aasta vabas maailmas teostub ajavahemikus 24.veebr. 1975 – 24.veebr. 1976. Raamatu-aasta peaülesandeks on eestikeelse kirjasõna – raamatu, ajakirja ja ajalehe edendamine ja elustamine. RA taotleb rahvuskultuuri alade – kunsti, helikunsti, lavakunsti, teaduse, eriti ka kooli- ja noorsootöö elustamist. Raamatu-aasta peab tõuke andma noortele kohusetunde, teguvõime ja rahvusliku meelsuse kasvatamiseks tulevasteks ülesanneteks. Ka noorte üritusil laagris ja koondusil peab kerkima eesti raamatu vaimne jõud ja seda mitte ühekordselt, vaid kogu Raamatu-aasta kestel, sel teel arendades püsivaid väärtusi iseloomus ja teovõimes.

Nõudeid rahuldav oma raamatukogu praegustes oludes on vaimse elu jõujaam. Selle edendamine on üheks RA lipukirjaks kõikjal. Monotoonne televisioon ega raadio pole sisult võrreldavgi oma raamatukoguga. Igauks rajab ja arendab enesele individuaalse raamatukogu oma tarvete, huvide, maitse ja võimetele vastavalt, sellega täiendades iseennast seesmiselt rikastades. Hetkel on meie rahvuslik ülesanne eeskätt oma raamatukogu ja iseennast ja peret vaimselt rikastada just eesti ilukirjanduse kui rahva elupeegli varal.

Noorte raamatukogude rajamiseks ja täiendamiseks eesti koolide, eesti seltside noorte osakondade, malevate ja üksuste juures on vajalik korraldada, et sellekohase keskse üleskutse peale raamatuid saabuks. Üritus vajab ka ettevalmistamist, et sellele enam usaldust ja kaalu anda. Raamatu-aasta Peakomitee on juba algatuse teinud ja saadaolevate raamatute nimestik on nüüd ilmunud

RA juhtnööride brošüüri lõpul. Seda nimestikku tuleb aeg-ajalt viimistleda ja täiendada.

Organiseeritud noored – eesti raamatu edasikandjad.

Praegusel hetkel oleme noorte organiseerimises õnnelikus seisundis. Noored on rõhuvas enamuses organiseeritud skautlike organisatsioonide, eesti koolide, rahvuskultuuriliste huviringide ja spordikoondiste näol õige mitmetel aladel, ka kirikute juures. Vanemad noored, eeskätt üliõpilasnõored, peavad oma kultuurikoondusi, metsaüliskoole jne. Püsilaagritel, lastekodudel ja eriti veel rahvuslikel suurüritusil on suur virgutav kaasmõju. Rahvuslikust miljööst eemaljäämine või väljalangemiseoht on kõige suurem teismeliste eas, suuresti just ümbritseva võõrkeelse kooli ja muu miljöö tõttu võõrsil.

Kõik lootused tuleb rajada organiseeritud noorusele ja innukale töö- ja mänguväljakuile rahvuskultuurilises miljöös sõna avaramas ja paremas tähenduses.

Raamatute vastu laiema huvi äratamiseks tuleb raamatu sisulist väärtust selgitada ja teha raamat rahva huvi objektiks. Kirjandusõhtute sagedasem korraldamine juubelite, tähtpäevade puhul ja eriti ka noorte erikoonduste näol, eriti veel autorite osavõtul, on mõjukas ja virgutav.

Raamatu ja eesti keele vastu noortes huvi äratamiseks on põnevate lühipalade ettelugemine koolis, üksustes ja kodus häid tulemusi andev.

Eestikeelse kirja ja rahvusliku mõtte edendamiseks peaks taas elustama traditsioonilise ülemaailmse eesti noorte kirjavahetuse päeva teoks saamist kord aastas ühe rahvusliku tähtpäeva puhul.

Noorsookirjandus noortele kättesaadavaks.

Kirjastused on väitnud, et noorte raamatute kirjastamine ei ole tasuv. Samuti kuuleme, et headest uutest käsikirjadest on puudus. Ka see probleem nõuab lahenduse teid.

Eesti kodudes on veel rohkesti eestikeelseid noorteraamatuid. Mõnel juhul neid raamatuid kodudes ei vajata enam. Raamatute annetamisest oli juba märgitud. Kirjanik Artur Adson, noorsookirjanduse küsimust analüüsides, leiab, et raamatuid polegi vähe, küsimus on ainult kuidas neid noorte kätte toimetada. Ta soovib koolide lõpuaktustel noortele raamatuid kinkida. Samuti ka spordivõistluste auhindadeks anda hõbede ja medalite asemel eestikeelset väärtkirjandust iluköites, sissekirjutustega.

Raamatu-aastal peaks iga eesti perekond, kelle jõud kannab, soetama ühe eesti raamatu kuus; noored loeksid läbi ühe eesti raamatu kuus ning raamatu levitamise ja kasutamise selgitajana kodus on eesti ajaleht ja ajakiri.

Herbert Michelson

TOOME KIRJANDUSE NOORTE JUURDE

*Rahvuslik kultuur on võimatu
ilma kultuurilise keeleta.
Johannes Aavik*

*Kultuurkeel saab säilida ainult
siis, kui on olemas elav kirjandus.
mis tasakaalustab igapäevases
elus vaesuvat keeleturmet.
Karl Ristikivi*

Kuna rahvuse püsimise eelduseks on tema keele edasikestmine ja eriti kalliks rahvuskultuuriliseks aardeks on rahva arenenud ja kõrge tasemega kultuurkeel, siis peame erilist tähelepanu osutama nii keele õpetamisele üldse kui ka kõrgetasemelise keele edasiandmisele. Eesti kodu kõrval on eesti kool ainus asutus, kus me eesti keelt otse õpetame, kuid nii eesti kodudes ja koolides kui ka noorteorganisatsioonides ja kokkutulekuil me saame noortele tutvustada arenenud eesti kirjakeelt, nimelt kirjanduse abil.

Kõigepealt, vanemad, õpetajad ja noortehamid, olgem ise kursis eesti kirjandusega. Telligem ja lugegem eesti raamatuid ja kultuuriajakirju. Jälgigem kirjandusuudiseid meie ajalehtedes ja ajakirjades. Tutvugem ka meie kirjanduslooliste teostega, esseedekogudega, monograafiatega jms.

Toogem eesti kirjandus eesti noorte juurde. Kus seda veel tehtud ei ole, toogem eesti raamatud eesti kooli kirjandustundidesse ja noorteorganisatsioonide kokkutulekuile.

Tutvustame eesti raamatuid – võiks alustada noorsoojuttude, luuletus- ja novellikogudega –, loeme neid, kõneleme neist ja nende autoreist. Täienduseks tarvitame ka näidismaterjale, nagu autorite fotod, käekirjanäited, arvustused jms. Soovitav on kasutada ka helilinti, millelt noored kuulevad kirjanduslikke ettekandeid heas ja selges esituses. Sellele peaks muidugi eelnema vastava pala lugemine, selgitamine ja kokkuvõte või analüüs. Tõstame esile meie kirjanikke ja teisi vaimuinimesi nende tähtpäevade puhul. Käesolev aasta 1974 on rikas selliste juubelite poolest, pakkudes häid võimalusi huvitavateks kirjandustundideks, -õhtuteks ja -näitusteks. Paljudes meie keskuses korraldatakse järjekindlalt kirjandusõhtuid. Kutsume ja viime noori osa võtma neist õhtuist.

Kui noor tutvub eesti raamatuga, loodetavasti ta koduneb sellega, soetab endale isikliku raamatukogu ja harjub kõrgevärtusliku kirjakeele lugemisega.

Lilian Esop

"VABA EESTI SÕNA" NOORTE LEHEKÜLG

Eesti Koolide Keskuselt USA's tuli minule möödunud aasta lõpul ettepanek koordineerida eesti koolide õpilaste tööde avaldamist "Vaba Eesti Sõna" noorte leheküljel. Olin ise jälginud "Vaba Eesti Sõna" noorte lehekülge juba mõnda aega ja saanud vahete-vahel appihüüdeid toimetajalt, kui oli kiiresti vaja noorte töid mõne lünga täitmiseks ja leidsin, et eesti koolid peaksid kasutama süstemaatilisemalt seda noorte lehekülge, et ergutada noori eesti lehte lugema ja sellele ka kirjutama.

Aasta algul läkski välja ringkiri kõikidele USA's töötavatele eesti koolidele ettepanekuga, igal koolil võtta endale ühe noorte lehekülje toimetamine aastas, valides ise neile sobiva kuu. Sel ajal töötas USA's 15 eesti kooli. Üheteistkümnelt koolilt sain entusiastliku jaatava vastuse. Mõte oli kaasa tõmmata kõik eesti koolides käivad lapsed, avaldada võimalikult paljude töid, tutvustada eesti koole üksteisele, avardada eesti laste sõprusringi ja saada uusi ideid teistelt õpetajatelt noorte lehekülje sisustamiseks ja koolitööks üldiselt.

Selle plaani kohaselt on nüüd töötatud üle aasta ja noorte lehekülg on ilmunud järjekindlalt kord kuus. Eesti Koolide Keskuse suur tänu kuulub kahtlemata "Vaba Eesti Sõna" noorte lehekülje toimetajale, kes selle aasta jooksul sai kaastöid kord kuhjaga ja kord napilt noortelt toimetajatelt ja ajalehetöös vilumata õpetajatelt, jooniseid ja materjali, mis oli osalt tehniliselt ebasobiv. Toimetaja veeris kannatlikult laste kirjandeid, koostas lehekülgi ja paigutas pilte.

Arvan siiski, et see eksperiment oli vaeva väärt. Mitme kooli õpetajatega arenes huvitav kirjavahetus, millest noppisin uusi ideid ja näpunäiteid. "Lastel oli sellest tööst rohkem rõõmu kui algul arvasime", kinnitas üks eesti kool Läänerannikul. "Noorte lehekülg ei tohiks kujuneda koolide vaheliseks võistluseks. Meie teismelised ei taha oma nime ja vanust avaldada, kui nende töid võrreldakse väikelaste omadega mujal koolides", kurtis üks Idaranniku eesti kool. Tähelepanelik eesti kooli õpetaja leidis selle aasta jooksul hulga uusi võtteid, ideid ja teemasid, mida tarvitatakse teistes eesti koolides huvi tekitamiseks lastes eesti keele vastu, nende sidumiseks kohalikku eesti ühiskonda ja selle kaudu ülemaailises ulatuses. Nägime hulga pilte eesti lastest, hulk uusi autoreid leidsid oma kaastöid trükimustas ja loodetavasti saime hulga uusi ajalehe lugejaid noorte hulgas.

Muidugi olid noorte leheküljed ebahühtlased materjali valiku suhtes, aga huvi äratamiseks eesti koolide vastu oli sellel moodusel suur positiivne mõju. Kuulsime koolidest, millede olemasolust olime enne vaevalt teadlikud. Laste eesti keele oskus on üldiselt väga ühtlane ja sellest tuleb uus oht noorte lehekülje osas – noorte kaastööd kipuvad olema kõik ühel tasemel, väikelaste osas muidugi üsna elementaarsel tasemel, ja samadel teemadel.

Arutades seda eksperimenti hiljutistel eesti õpetajate päevadel Idarannikul, tulime otsusele, et lehekülg noortele peaks sisaldama umbes 50% noorte poolt kirjutatud ridu ja 50% noorte jaoks kirjutatud ridu. Ei tohiks keelata noortel kirjanikel oma tööde avaldamist, samal ajal peaksime laste eesti keele oskust laiendama veidi rikkama eesti keele tarvitamisega. Teemad peaksid olema huvitavamad kui ainult kool, koolitöö ja eestlus. Õpetajatele määratud read ei kuulu noorte leheküljele. Peaksime kaasa tõmbama üksikult elavaid eesti lapsi ja mitte tegeme lehekülje eesti koolide monopoliks. Peaksime elustama poleemikat, kirjavahetuse nurka, ristsõnu, kodumaatundmise nurka, igasuguste huviringide nurka ja veel mitmeid-mitmeid uusi ja vanu ideid põhimõttel: "Jutt on see kooruke ja õpetus see iva!".

Koostöös eesti lehemeestega ja õpetajaskonnaga üle maa ei tohiks see olla ülepääsematu, sest kaalul on uue lugejaskonna generatsiooni kasvatamine eestikeelsele kirjandusele ja eestluse püsimine võõrsil. Selleks kõikide käed külge!

Leena Aare

Albany-Schenectady Eesti Kool

PIDU EESTI KOOLITÖÖ RAAMES

Kuigi pealiskaudselt võttes koolipidu ja selle ettevalmistamine võib paista ajaraiskamisena, mis võtab aega ära tõsisest klassitööst, on pidudel oma koht ja tähtsus meie eesti koolide juures.

Koolipidude tähtsus. Arusaadav on, et koolipidu annab õpilastele võimaluse esinemiseks ja esinemine omakorda annab julgust ja kasvatab enesekindlust. Soovitav on, et meie pidudel saaks *iga* laps esineda, kuna ameerika koolide rohkearvulise õpilaste hulgast saavad esineda ainult mõned üksikud. See on ka meie kasvatusel kasuks, kui kõik meie noored on harjunud esinema. Neil on siis teatud kindlus ja oskus, mis puudub nende ameeriklastest klassiõdedel ja -vendadel.

Koolipidu ja selleks ettevalmistamine on ka klassi omaette õppetöö, mis vaimustab õpilasi, andes neile huvi õppimiseks. Pidu ise ei ole muud kui selle töö siht. Nii esinemisest kui ka ettevalmistamisest on võimalik väga palju õppida. Nii käib uute sõnade ja mõistete kasutamine peoga koos, kuna kõik, mis meie teeme, toimub ju eesti keeles. Ja parim viis on õppida eesti keelt selle kasutamise ja vastava tegutsemisega.

Kava koostamine. Alati tekib küsimus, millest peaks peokava koosnema. Ideaalne oleks, kui see koosneks eesti lauludest, tantsudest, mängudest, ajaloost jne., et oleks eestipärane. See on ideaal. Igasugused jutud, teemad ja

lood on õpetlikud, kui kõik toimub eesti keeles, mille õpetamine on kooli üks tähtsamatest ülesannetest. Kavas ei tohiks puududa ka koorilaulud, deklamatsioonid ja muud sarnased esinemised. Eestiaineline põimik on aga kõige väärtuslikum, kuna sellega õpib laps eesti ajalugu, kultuuri, kombeid, laule, mängu, tantse, keelt ja kirjandust.

Meie Connecticuti koolis on mitme aasta jooksul esitatud "Kiigemäel", Lutsu "Kevadest" katkendeid, "Lumivalgeke", "Kui sääsk muris sääreluu", "Jõuluõhtu Tagalaanes" ja "Ats ja Aabits". Kava koostamise juures peab aga toonitama, et iga laps saaks esineda. Sellepärast peab lavastaja peaaegu alati iga juttu, lugu või teksti natuke kohandama oma kooli jaoks, et see oleks õpilastele võimetekohane ja annaks kõikidele osavõtuvõimaluse väiksemas või suuremas osas.

Osa peokavast võib ka olla õpilaste tööde väljapanek, kas pildid, kirjatööd, maakaardid või muud. Neid peaks panema kohta, kus saab vabalt vaadata ja ei sega kava laval. Rõhutama peab siin ka kvaliteeti, et väljapanek oleks meeldiv ja tooks koolitöö väärikalt esile.

Ettevalmistamine. Oleme mõnigi kord kuulnud vanematelt nurisemist, et liiga palju aega kulutatakse koolipeo ettevalmistamiseks. See nurisemine tekib suurelt osalt arusaamatusest koolipeo tähtsusest. Aga hea plaanitsemisega on võimalik ka minimaalselt klassitööaega kasutada. Sellel juhul peaks kava olema valmis juba semestri alguses ja harjutustega kohe alustama. Meie koolis suurem osa harjutusi toimub rahvatantsu-võimlemise tunni ajal.

Kava ettevalmistamisega on sobiv ka klassitööd siduda. Iga õpetaja saab klassis oma aines kõige paremini läbi võtta laulu ja teksti, seletades tundmatuid sõnu, mängude teostamist ja tähendust, samuti ajaloo juhtumeid jne., mis on seotud ettekandega.

Praktiline teostamine. Siin tuleb lastevanemad tööle rakendada – saali korraldamise ja dekoreerimisega, kostüümide muretsemisega jne. Peopäeval ei peaks olema õpetajail teha muud kui eeskava juhtida. Muud kõrvalised ülesanded kuulugu lastevanemate komiteedele ja peotoimkonnale.

Pidusid ei tohiks olla rohkem kui kaks aastas. Connecticuti koolis toimuvad peod jõulu ajal ja kevadel, s.t. semestrite lõpus. Leidsime, et emadepäeval tuli pidu liiga vara – koolipäevad pärast seda olid sihita. Peo kestvus võiks olla umbes poolteist tundi, selle ajaga saab anda täiusliku kava, mis ei ole koormav lastele ega liiga pikk pealtvaatajatele. Pärast ettekandeid peaks olema lastevanemate poolt korraldatud koosviibimine, kus oleks ka lastel vaba aega omavahel mängida, juttu ajada ja üldiselt sõprussidemeid kõita.

Omavahelised peod. Peale kõnesolevat kahte suuremat pidu aastas on veel võimalik pidada omavahelisi pidusid või aktusi koolitöö raames. Näiteks Vabariigi aastapäeval võib olla ainult lastele aktus lihtsate laste ettekannetega. See peaks olema ka ilma kõneta, välja arvatud lühike õpilase kõne, kuna

täiskasvanute kõnesid kuulevad noored küllalt suurtel aktustel. Ka on täiskasvanute kõned noortele pikad ja sageli raskesti arusaadavad.

Omavaheline mardipidu on ka võimalik või ka sügisene lõikuse pühitsemine. Emadepäeva saab korraldada väikese ettevalmistusega kas kooli juures või kaasaaitamisega suuremal koosviibimisel.

Kõikide pidude korraldamisel peame meeles pidama, et koolipidu on meie lastele suure kasvatusliku ja õpetusliku väärtusega. Hea peo korraldamine seob lapsi kooli ühiskonnaga ning loob koostöö kodu ja kooliga.

Kersti L. Linask

EESTI KEELE ÕPETAMISEST EESTI KOOLIDES

Eesti keele õpetamisel on kõige tähtsamad kolm küsimust: õigekirja harjutamine, grammatika õpetamine ja sõnavara rikastamine koos kirjandite kirjutamisega.

I

Igas keeles on grammatika tundmine õigekirja aluseks. Kui me aga koolides liiga palju aega kulutame grammatikareeglite seletamisele ja nende rakendamisele, siis piiratud tundide arvu tõttu jääb aeg vägisi napiks tegeliku õigekirja harjutamiseks. Seda olukorda arvestades olen juba palju aastaid rakendanud nn. mehaanilist õigekirja õppimist. Igaks koolipäevaks õpilased õpivad kodus lugema ja vanemates klassides ka jutustama ühe lugemispala, umbes kaks lehekülge. Sellest õpitud palast õpilased valmistuvad kodus kirjutama etteütlust vanemate kaasabil. Teisest kooliaastast alates teeme igal koolipäeval etteütluse sellest kodus ettevalmistatud palast. Lauseid etteütluseks valib õpetaja nooremates klassides viis ja vanemates klassides kümme lauset. Tuleb valida niisuguseid sõnu lausetesse, millede õigesti kirjutamine teeb üldiselt raskusi. Kõigepealt tuleks valida sõnu, kus esinevad häälikud: ä, ö, ü ja õ. Väga soovitatavad on ka astmevaheldusega sõnad. Nii harjuvad õpilased kirjutama k, p, t kas ühe- või kahekordselt kuulmise järgi, samuti kas t või d. Etteütlused tuleb parandada samal päeval ja õpilastele tagasi anda. Nii säilib õpilaste huvi tehtud vigade vastu. Mitterahuldavate tulemuste puhul püüavad õpilased järgmiseks tunniks rohkem õppida.

II

Esmajärgulise tähtsusega on grammatikas need peatükid, mis selgitavad tegelikke õigekirjaküsimusi. Ainult kuulmise põhjal ei oska õpilased näiteks vahet teha ega õigesti kirjutada: Jõudsin, püüdsin, tundsin, leidsin jt. või jälle kartsin, peitsin, lootsin jt. Samuti sõnades: vaprad, leplik, lõplik on kolmanda välte pp, aga kirjutatakse p. Miks on *eesti keel* väikese algustähega ja *Eesti riik*

suure algustähega? Vastav reegel teeb selle selgeks. Millal tarvitame liidet -ki, millal liidet -gi? Muidugi tuleb nende reeglite rakendamist pidevalt harjutada, peamiselt etteütlustes, nõnda ütelda "pähe kulutada".

Kahjuks on eesti keele grammatika raske. Näiteks on väga keerukas astmevaheldus. Astmevaheldus on aga väga omapärane nähe, mis ei esine näiteks lääne-euroopa keeltes. Kuid õpilastele tuleb seda siiski pealiskaudselt tutvustada mitte reeglitega, vaid näidetega. Samuti tuleks lühidalt seletada eesti keele käändeid ja nende tähendust. Kõrvale tuleb aga jätta käändkonnad ja tüüpsõnad. Pööramisel peaksid õpilased mõistma moodustada olevikku ja minevikku. Praktiline on seda harjutada lausetes, mitte üksiksõnades.

III

Iga keele õpetamisel on väga tähtsal kohal sõnavara rikastamine. Mida väiksem on õpilase sõnavara, seda raskem on õpilasel väljenduda nii suuliselt kui kirjalikult. Lugemispaladest peavad õpilased kirjutama oma vihikutesse kõik tundmatud sõnad. Ühiselt tuleb need sõnad läbi arutada ja nende tähendus leida ja ka lauseid moodustada, kus neid saab kasutada. Kui näiteks lugemispalas esineb "kuusk", siis on hea juhus ka teiste puude nimetusi meenutada, nagu mänd, kask, lepp, pärn jt. Väga soovivad on pildid. Esijoones tuleb seletada praktilise väärtusega sõnu ja kõrvale jätta sõnad, mille mõistedki on võõrad, nagu liist, sirp, tinutama, vurr jt. Laane "Emakeele-õpikus" on rohkesti harjutusi sõnavara rikastamiseks, näiteks sõnadele vastandmõistete leidmine või tähenduse järgi sõnad õigesse gruppi asetamine.

Kirjandite kirjutamine arendab õpilaste väljendusoskust. Väga praktilised on ümberjutustused. Tuleb valida lihtsa tegevusega lühijutt, mis võiks ka lõbus olla, nagu Kaval Antsu ja Vanapagana lood. Küllaldaselt leidub ka kergeid lugusid NOORTE SÕNADES. Õpetaja loeb valitud loo ilmekalt ja pikkamisi ette. Ta kirjutab tahvlile vähemtuntud sõnad ja väljendid. Need kirjandid näitavad ka õpilaste üldist keeletaset. Omaette ülesanne on juba lausete koostamine.

Eestikeelsete raamatute lugemine suurendab kiiresti sõnavara. Nendes koolides, kus käiakse koos igal nädalal, on seda ka võimalik klassis teha. Loetakse huvitavaid katkendeid pikemast teosest. Vahel ergutab niisugune lugemine õpilasi kodus kogu teose läbi lugema.

Kui suures ulatuses täpselt üht või teist küsimust eesti keele tundides käsitleda, see oleneb suurel määral õpilaste keeletasemest, tundide arvust ja tundide ettevalmistamisest kodus koos vanematega.

Leida Juks

CHICAGOST

Chicago Eesti Koolis on käesoleval õppeaastal 26 õpilast. Kui neid nende vajaduste, võimete ja huvide järgi rühmitada, oleks meil vaja 26 eri-rühma ja 26 õpetajat. Tegelikult on nad kooli vajaduste ja võimete järgi jaotatud nelja rühma. Igas rühmas on aga vähemalt kaks või kolm alarühma ja igal õpetajal oleks vaja meie endise maa-alkkooli kogemusi, kus ühel õpetajal oli vahel kuni kuus klassi korraga käes. Nii peab iga õpetaja nihkuma individuaalse õppemeetodi suunas. Me teame, et õpilased on erinevad ja me püüame neid sellele vastavalt ka erinevalt õpetada.

Tavalises klassis on õpetaja see, kes kõige enam räägib – õpilased lihtsalt istuvad ja nende põhihoiak ütleb küllalt selgesti: Hea küll, õpetaja, lõbusta meid! Sealjuures nii õpilased kui pahatihti ka õpetaja võitlevad igavustundega.

Individuaalse õpetamise juures on õpilastel enam vastutust, aga sellegipoolest on ta vaba liigest survest. Aeglane õpilane võib ühe aasta töö lõpetamiseks kasutada kolm aastat ja mõni teine võib kolme aasta töö ühe aastaga ära teha – ainsaks piiriks on siin õpilane ise, mitte õpetaja, kool või kaasõpilased.

Et kolme ossa jagatud klass ikka veel õpetaja juhatuse all püsiks, on muidugi hädasti abi vaja – vabatahtlik lapsevanem ja edasijõudnud õpilane on moodused, mida me oleme oma koolis kasutanud. Keeleõpetuses oleme kasutanud ka helilinti, aga mitte veel küllaldaselt, kuna lindi valmistamine on aega ja oskust nõudev kunst.

Õpetajal on muidugi individuaalse õpetamise juures enam tööd:

- 1) Iga õpilase taset, võimet, küpsust ja huvi tuleb tundma õppida;
- 2) õpik, kui see on olemas, tuleb jagada õppeühikuteks;
- 3) iga ühiku jaoks tuleb valmistada väga

selged juhtnöörid, sõnavara nimekirjad, lihtsustatud või üksikasjalised seletused, lisa lugemisvara ja kordamisharjutusi;

4) töö edukuse kontrolliks tuleb varuda küllaldaselt küsitlusperioode ja valmistada harjutusteste, mille vastused tuleb teha erilehel ka õpilastele kättesaadavaks.

See kõik on muidugi ideaal, mille poole püütakse ja vähehaaval liigutakse. Allpool on toodud senini konkreetset kasutatud võtteid ja vahendid erinevates rühmades Chicago Eesti Koolis:

Lasteaias, kus on õpilasi 3-6. aastani ja nõrgast kuni hea keeleoskuseni, on osa õpilasi alustanud eesti keele tunnis lugemise ja kirjutamisega, mida nendest pisut noorem rühm on võimeline jälgima, kuna samal ajal kõige väikesemad lapsevanemate abiga mängivad, vestlevad, värve ja arve õpivad jne. Kui lugejate-kirjutajate tähelepanu hakkab hajuma, ühineb kogu lasteaed jutuaajamiseks. Laulmistunnis on noorematel raskusi laulusõnadega ja paigalistumisega – siin on jälle vabatahtlik lapsevanem või teine õpetaja abiks. Käsitöötunnis on tööd valitud võimete järgi, ja siin on samuti abiks mõni lapsevanem või vanem laps, kui see ei kipu tööd ise valmis tegema.

Nooremas rühmas on senini olnud nii koduloo- kui keeletunnis kaks eritaset, sel aastal on aga noorem rühm küllalt väike, et funktsioneerida enam-vähem ühel tasemel.

Keskmisses rühmas on ajaloo- ja maa-deteadusetunnis läbivõetav aine kogu klassile sama, aga õpetaja, kes oma õpilaste taset ja huvisid tunneb, sõnastab küsimused nii, et neid saab kahel viisil vastata – üksikasjaliselt või üldsõnaliselt. Luge-mise puhul laseb õpetaja kuulajatel lugeja vigu parandada, ja kui siin algul oli tegu üleoleva uhkeldamisega, siis asendus see õpetaja osaval juhtimisel varsti abivalmidusega.

Keele alal on keskmisses rühmas kõigil õpilastel igal õppepäeval üks peatükk selle

harjutustega läbi võtta, nendel aga, kelle võimet ja tahtmist, on võimalik sama aja jooksul läbi töötada kaks üksust. Kõik peavad harjutustele eelneva lugemispala sõnu tundma ja pala kohta esitatud küsimusi vastata oskama, enam edasijõudnud õpilased võivad palasid ka jutustada ja kõigile on võimaldatud lisada kommentaare ja pala sisuga seoses olevaid kogemusi oma elust. Mõni õpilane muidugi vastab ühesilbiliselt, mõnda teist tuleb ohjeldada, et ta kogu klassi tundi ei monopoliseeriks. Keeleharjutuste kõrval kasutatakse iga kord ka mängu ja mõistatusi – asjast huvitatud õpilased koostavad ise samasuguseid mõistatusi, mis siis hiljem antakse kogu klassile lahendamiseks.

Klassitöös sellel tasemel suuremat erinevust või täielikku iseseisvust ei saa rakendada, tavaline traditsiooniline klassi töö nn. võistlusolukorraga annab siin paremaid tulemusi.

Vanema rühma keeleklassis on lisaks erinevatele vanuse ja keeleoskuse tasemetele püütud meeles pidada ka seda, et saavutused neljas keeleoskuse harus – lugemine, kirjutamine, rääkimine ja arusaamine – erinevad iga üksiku õpilase juures. Mõni nn. "keskmine" õpilane võib olla jutlemises vägagi ladus, ja mõni, kes on "grammatiliselt perfektné" ei tee suudki lahti eesti keeles vastamiseks.

Katsed panna osa klassist jutustama või lugema sel ajal, kui teine osa kirjutab, on tänaseni jooksnud karile. Leidub vähe õpilasi, kelle kontsentratsioonivõime neid kirjatöö juures hoiab, kui teised räägivad. Nii on peamiseks erinevuseks tööde laad ja hulk vastavalt võimetele – tingimata hoolitsetakse selle eest, et neile, kes on eriti edasi jõudnud ja neile, kes on eriti aeglased, on olemas materjal ja võimalus nende oma tempoga töötamiseks. Järgmiseks oluliseks punktiks on vaadata, et healt lugejalt nõutaks enam kirjutamist, healt kirjutajalt enam rääkimist, väikese keeleoskusega õpilasel sõnavara laiendamist jne. Teiselt poolt aga peab vahel andma igale õpilasele võimalus oma parimat külge näidata, näiteks – heale rääki-

jale antakse võimalus 5-10 minutit õpetajat "mängida", heale arusaajale võimalus mõnda keerulist kärbet raamatust teistele seletada või "tõlkida", kirjandi teema anda küllalt laialdase valikuga, nii et õpilane oma huvide kohaselt kirjutada saab. Näiteks õpilane, kes on endale hiljuti saanud "maailma kõige ilusama ja targema koera", võib kirjutada oma koerast, teine, kes on tondijuttude "neelamise" vanusjärgus, võib kirjutada oma algupärase tondiloo jne.

Klassitöodes ja testides alustatakse tuttava ja klassis läbiõetuga, vähem edasijõudnuile küsimuste ja lihtsamate harjutuste kordamisega. Lisatakse aga ka päris uut materjali, näiteks antakse kolm sõna (karu, aurik, näidend), millest õpilane koostab lühikese jutu. Sellelaadseid harjutusi on muidugi varem klassis tehtud.

Kirjanduse käsitus klassis on traditsiooniline, erinevus tuleb kodutöös. Nii erineb päheõpitavate valikluuletuste arv ja raskus, samuti nõutav teadmiste hulk kirjandusloo kohta. Iga õpilane valib ühe suurema teose lugemiseks (või muidugi enam lugeda – seni on üks õpilane lugenud kolm) klassis käsitatud autorite hulga, ja talle antakse enam materjali valitud luuletajate ja autorite elu ja tegevuse kohta. Kui õpilasel puuduvad kodus sobivad raamatud, toimub valik kooli või õpetaja isiklikust raamatukogust. Ühtlasi püüab õpetaja valikut juhtida – ajaloo-huvilistele "Tasuja", noorematele poistele "Teraspoiss", vanematele tüdrukutele "Liabahunt", küpsematele keeleoskajatele "Kõrboja peremees" või osa "Tõest ja õigusest" jne. Luulevalikut alustavad nooremad kooris lauldavate lauludega, vanemad pisut raskemate luuletustega, poisid enam jutustava, tüdrukud enam lüürilise luulega ja "ajuluule" (Betti Alver näiteks) jääb küpsemate lugeda, pähe õppida ja pisut analüüsida.

Õppeaasta lõpu poole esitab iga õpilane klassile lühikokkuvõtte, kirjalikult ja suuliselt, oma valitud teosest ja selle autorist, samuti luuletajast, kui aega jätkub.

Kuna individuaalne õppetöö keele ja

kirjanduse alal on Chicago Eesti Koolis veel algelises katsetusjärgus ja niiueteldi "häda-st sündinud", siis tulemustest on vara rääkida. Üldmulje on:

1) enamus õpilasi võib-olla jõuab edasi aeglasemalt kui traditsioonilise õppetöö juures, aga mis on õpitud, on tõesti selge;

2) klassist puuduv õpilane teab täpselt, mida õppida – pole ju vaja klassiga sammu pidada, vaid oma tööd jätkata sealt, kuhu ta pooleli jäi;

3) kes tööd ei tee, ei saa seda varjata ega lihtsalt kuidagi "läbi vedada", liiga suur vastustus on temal enesel.

Ajalugu on üldiselt raskesti õpetatav aine. Ometi on sellel suur tähtsus meie väljaspool Eestit sündinud noorte arengus ja nende rahvuslikus kasvatuses, et ka neist teha oma rahvuse teadlikke esindajaid ja edasikandjaid. Meie tänapäeva eesti koolide õpetajad ja lastevanemad on peaaegu kõik Eestis sündinud, seal osa või kogu hariduse omandanud, sealsest kultuurist ja rahvuslikust varandusest osa saanud ja seda hiljem ka teadlikult edasi kandnud. Meil on seega ka praegu arusaamine ja ettekujutus Eestist nii nagu me ta maha jätsime ja sellisena tahame teda ka noortele edasi anda. Väljaspool Eestit sündinud noortel aga pole seda. Euroopa on kaugel ja Eesti kuskil selle lõpus. Tavalistel maakartidel on ta harvaleitav nimi. Palju tundmatuid elemente on suures hulgas kokku aetud.

Pole sugugi halb mõte asendada vähemalt üks neist tundmatuist hästituntuga – nimelt õpilaste vanematega, nende kõige lähedasemate isikutega. Vanema grupi ajaloo ja kodumaatundmise õppijaile, vanuselt üle 10 aasta, võib näiteks võtta ette "teekond Eestisse", ema, isa või mõlema kodukohta – laevasõit Euroopasse, Taani väinad, Kieli kanal, Läänemeri ning lõpuks Tallinn – tõeline side Lääne-Euroopaga. Siis Tallinnast otse eesmärgiks olevasse sünnikohta. See oleks kogu õppeaasta pikkune ülesanne. Õpilased võiksid koguda vastavast asukohast-linnast igasuguseid võimalikke andmeid: pilte, jooniseid, kaarte, linnaplaane jne. –

töö võiks olla 20-30 leheküljeline iseseisev kaust. Samuti võib näidata eraldi maa-kaardil vanemate või ühe vanema liikumisi, näiteks: sündis Mõisakülas, käis koolis Pärnus, elas Tallinnas ja sealt lahkus Eestist. Seda võib näidata nõopnõelte ja villase lõngaga kaardil – see annab imekiirelt ülevaate vanemate käekäigust Eestis. Sellega oleks Eesti toodud õpilasele palju lähemale ja üks osa tundmatust asendatud kõige enam tuntuga. Teiseks on loodud ka oluline koostöö õpilase ja ta vanemate vahel. Pole juhtunud, et keegi vanematest oleks keeldunud andmast informatsiooni ja abi õpilasele oma kodukohta kohta. Ühtlasi on see esimeseks astmeks individuaalse õpetamise käigus. See koostöö vanemate ja õpilase vahel, sobival arengul, võib viia lapsevanema edasi järgmiste osadeni koolitöös – õpetajana, abilisena ja teadliku toetajana, ka valmis kandma raskusi, millised kaasuvad laste eesti koolis käimisega.

Pärast "sõitu Eestisse" ja vanemate sünnikoha uurimustöö lõpetamist järgneval kevadel, ilmneb siiski suuri erinevusi õpilaste suhtumises, arusaamises ja huvis selle vastu. Need andmed on aluseks järgneval sügisel moodustatavale ajaloogrupi koosseisule ja selle töökava koostamiseks. Individuaalne lähenemine aitab leida võimalusi äratatud huvi ja arusaamise süvendamiseks. Gruppi, arvult 6-8 võib jagada alagruppidesse, kelle ülesanded ja kodune töö erinevad vastavalt õpilaste arenemise ja õppimise kiirusele. Raskeimaks osutub siiski individuaalne lähenemine, sest ajalugu on aine, kus on primaarse tähtsusega arusaamine sellest, mida tähendab olla eestlane, olla vahetu osa eestlusest oma päritoluga, tunnetus selle röömudest ja kannatustest. Nii oli näiteks ühes ajalooklassis poiss, kes istus võrdlemisi ükskõik-sena klassis ja keda oli raske kaasa tõmmata. Jüriöö mässu käsitledes, et jällegi tundmatut mõistet asendada tuntuga, ja osavõtjaid rääkides, mainis õpetaja, et poisi vana-vana-(mõned "vanad" välja jättes)-isa võis ka seal olla ja aktiivselt sellest mässust osa võtta. Poisi huvi ja tähe-

lepanu oli äratatud ja küsimustele: "Mida sina oleksid teinud? Kas tal oli õigus?" ta vastas kõhklemata: "Mina oleksin niisamuti teinud!" Sel momendil tuhanded miilid ja sajad aastad kadusid nende vahelt.

On alati lühinägeline mainida seda, kes ajalookäigus on hea, kes halb, mis õige ja mis vale. Kui õpilastele on aga antud faktid ja nad on pandud mõtlema, eriti klassis diskussioonist osa võtma, jõuavad nad ikkagi õigele arusaamisele, toetudes vahel ka kaasõpilaste nõuandele ja arvamustele. Ajal, kui klassis Vabadussõda läbi võeti, tehti kord pärast kooli välja minnes õpilaste poolt ettepanek sama lahing lumesõja näol läbi teha. Määrati kaks vägedehatajat: eesti ja vene. Sõnagi lausumata kogunesid kõik õpilased eesti vägede juurde ja arusaadavalt jäi lahing pidamata.

Ka kodumaatundmises võivad teatavad tundmatud mõisted kaduda või vähemalt pisutki tuttavamaks muutuda kui püüda võrrelda Eestit õpilase praeguse koduriigiga. Selleks pakub Illinois küllaltki häid võimalusi. On sarnasusi, aga ka suuri erinevusi. Ilmastik, üldised pinnavormid ja veekogud on võrreldavad, siin on isegi mägi, mis nii kõrguselt kui vormilt väga sarnaneb Munamäele (Charles Mound); vähemalt rahvaarvu poolest on Tallinn ja Rockford, Ill. küllaltki hästi võrreldavad. Kogu riigi rahvaarvus tuleb ainult koma sisse tuua – Illinois – 11 miljonit, Eesti 1,1 miljonit, ja suuruselt on Eesti üks kolmandik Illinoist. Kuna osariiki, kus elatakse, küllaltki hästi tuntakse, aitab see palju kaasa, eriti kui suvel mõned õpilased lubasid minna Illinoi Munamäge vaatama.

Õpilaste testidest ja koduseist tõist selgub mõnelgi määral, millised osad kodumaast ja ta ajaloost on südamelähedaseks muutunud. Erilist huvi pakuvad sündmused, kus noortel on olnud tähtis osa, (näiteks Eesti lipu saamislugu, laulupeod, Vabadussõda, vastuhakud jne.) ja viimase iseseisvuse aegsed saavutused, sportlikud kuulsused, eriti K. Palusalu.

Huvi on näidatud ka Jakob Hurda vastu. Õpetaja küsimusele, mida õpilaste arvates tahtis Hurt ütelda sõnadega: "eestlased pole kärbsed, vaid..." vastati viivitamatult, et kärbsed on väikesed niisamuti nagu Eestigi.

Rõhutades meie pikka ja sündmusrikkast ajalugu ja kindlat usku selle jätkumisse, äratab see imetust ja imetlust, sest elame ju maal, mis on Eestiga võrreldes väga noor.

Nii püüame pakkuda rahvuslikku arusaamist, korrates kas või lõpmatuseni meile kasutada olevas lühikeses ajas kooli, kuni arusaamise säde lööb lõkkele ja huvi areneb ja õpilastest saavad, nagu nende vanemad olid, selle tunnetuse edasikandjad – ja see ongi meie kõikide eesmärk.

Ja lõpuks veel mõned märkmed meie kooli kohta:

1) Vanim õpilane on meil praegu 13-aastane. Pärast 14. eluaastat on meil väga raske õpilasi eesti koolis hoida. Üldiselt on eesti õpilased häid õpilased ameerika koolides. Enne ja pärast hää õpilase staatuse saavutamist on aga rohkesti lisategevust ja -tööd ameerika koolide juures. Ajapuudus on suur ja tegevuse tähtsuse järjekorda seadmisel jääb tihti eesti kool kaotajaks.

2) Kooli raamatukogus on umbes 200 köidet. Selles arvus on rohkesti korduseksemplare. On olemas kõik lasteraamatud, mis on olnud vabas maailmas viimase viie aasta jooksul veel saadaval, ja rida Eestist saadetu Euroopa ja Ameerika klassikaliste lasteraamatute eestikeelseid tõlkeid. Suure hulga raamatuid on annetanud lastevanemad ja meie koolisõbrad. Meie koolil on rohkesti kõrgväertuslikku eestikeelset kirjavara, kuid selle vähest kasutamist vabandatakse ajapuudusega.

3) Meie koolis on kasutamisel kõik praegu saada olevad õpikud V. Lenki "Õpeta mind lugema" I ja H. Rajamaa "Eesti aabitsaga" alates. Eesti kirjanduse osas paljundab õpetaja H. Mayer vastavaid materjale. "Väikese õigekeelsuse sõnaraamatu" uut väljaannet on tellitud suurel arvul, et seda jätkuks igale õpilasele ja

õpetajale ja ka lastevanemaile.

Väljaspool koolikava õpetame ka usuõpetust, kus on tegevad pastor E. Pähn koos abikaasaga. Vanemas rühmas kasutatakse Luuri ja Arumäe "Usuõpetus kodule ja koolile". Nooremale rühmale koostas ja paljundas pr. Pähn pildirikka vihiku. See vihik meeldib lastele ja lastevanemaile väga ja on saanud hea hinnangu.

Meie koolis töötavad: Martin Laas (juhataja), Helbe Mayer, Malle Rüütelmann, Maare Kuuskvere, Marga Tammark, Gina Jalakas ja Reet Sööt. Usuõpetuse alal: õp. ja pr. Elmar Pähn, keda on aidanud õp. E. Kuusler.

Helbe Mayer ja Martin Laas

OTTAWAST

Ottawas, Kanada pealinnas asub väike grupp eestlasi, kelle püüdeks on võimete kohaselt edasi kanda eesti keelt ja kombeid. Kõige põhilisem probleem on eesti keele õpetamine ja säilitamine noorte hulgas. Väikestel rahvusgruppidel on seda raskem teostada kui keskustes, kus elab suurel arvul eestlasi. Puuduvad korrapäraselt organiseeritud koolid kutseliste õpetajatega, samuti puuduvad laste laulukoorid, tantsurühmad, skaudi- ja gaidiüksused, millest osavõtt võimaldab noortel koolisõpitut praktiliselt kasutada. Nimetatud soodustuste puudumine eeldab kohandumist vastavalt kohalikele oludele ja head koostööd lastevanemate ning õpetajate vahel.

Ottawa ei ole ainuke keskus väheste eestlaste arvuga, ka mujal püüavad väikesed rahvusgrupid neidsamu probleeme lahendada vastavalt oludele ja võimalustele. Tähtsaimat osa etendab alati perekond. Olen kohanud Kanadas eesti noori, kes elavad isoleeritult kaasmaalastest, kuid räägivad puhast, ilusat eesti keelt — tänu vanemate järjekindlusele ja nende kindlale soovile kodudes eesti keelt säili-

tada. Kahjuks on ka noori, kellele hästikorraldatud koolid on kättesaadavad, kuid kes vanemate hooletuse ja ükskõiksuse tõttu ei ole eesti koolis käinud. Nende eesti keele oskus on ja jääb puudulikuks ja nemad ise eestlusele kadunuks.

Eesti keele oskuse omandamine on sõltuv peamiselt kahest tegurist. Peateguriks on vanemate soov, et nende lapsed oskaksid eesti keelt kõnes ja kirjas, sinna juurde kuuluvate põhiteadmistega kodumaa ajaloost, maateadusest, kirjandusest ja muusikast. Teiseks tähtsaks teguriks on õpetajate leidmine, kes teostaksid selle ülesande.

Lastevanemate tahtest üksi ei ole alati küllalt. Tihti takistab ajapuudus vanemaid järjekindlalt keelt õpetamast. Ei saa loota, et järjekindlusega kodune õpetus annaks soovitud tagajärgi, eriti väikestes keskustes, kus noortel puudub võimalus väljaspool kodu eesti keelt kuulda ja kõnelda.

Olukord oleks ideaalne, kui ka väikesemas keskkuses leiduks kutselisi õpetajaid, kes organiseeriksid eesti täienduskooli. Kutselise õpetaja puudumisel on nõutav, et leiduks isikuid, kes koolile pühenduvad ja kellel on kogemusi noortega tegutsemises. Suur osa väikesi eesti täienduskooli töötavad just selliste inimeste algatusel ja juhatusel.

Eesti Täienduskool Ottawas alustas tegevust 1950. a. ja töötas edukalt pool tosinat aastat. Kuna ma isiklikult neil aastail Ottawas ei viibinud ja puudub arhiiv, siis ei saa ma sellest ajajärgust loendada fakte ega põhjusi, miks koolitegevus katkes.

1968. aastal toimus Ottawas lastevanemate koosolek kohaliku Eesti Seltsi algatusel. Arutusel oli Eesti Täienduskooli taasasutamine. Lastevanemad olid igati valmis kooli toetama, küll nõu ja jõuga. Kuna kutseline õpetaja puudus, otsustati et keegi lastevanemate hulgast võtab korraldamise oma hoolde, värvates abilisi nii nagu olukord seda nõuab. Et olin aastail 1950-52 Kirkland Lake'is Eesti Täiendus-

kooliga tegev olnud, langes valik minule. Ottawa Eesti Täienduskool alustas uuesti tegevust 1968. a. jaanuaris 12 õpilase ja 3 õpetajaga. Õpilased jagati vastavalt vanusele kahte klassi, olenematuult keele oskusele. Kuus õpilast kuulus esimesse klassi ja kuus kolmandasse. Esimese klassi õpilaste hulgas oli kaks last, kes ei osanud eesti keelt. Koolitöö toimus igal teisel nädalal kohaliku eesti koguduse kirikuruumides. Kahel viimasel aastal on kool tõotanud kord nädalas erakodudes ja kindlasti paremate tagajärgedega.

Koolikava töötati välja õpetajate koosolekul. Pearõhk asetati eesti keele lugemise ja kirjutamiseoskuse omandamisele. Õpikud telliti Rootsist ja koolitöö toimus järgnevalt aastail korrapäraselt. Et õpilased saaksid õpitut praktiliselt kasutada, toimub paraleelselt koolitööga ka peo eeskava ettevalmistamine. Kahe aasta kestel oli kooli juures ka lasteaed viie õpilasega.

Tahaksin lühidalt anda ülevaate õppekavast ja vahenditest, mida meie väike kool on kasutanud viimase seitsme aasta vältel.

Suurimaks probleemiks on olnud Ottawa Täienduskooli õppetaseme säilitamine. Õpilaste väike arv ja erinevad võimed ei lubanud meil rakendada sama ranget kriitikat kui seda tehakse suurtes ühtlase tasemega eesti täienduskoolides. Õpetajate sooviks on, et iga õpilane omandaks rahuldavaid tulemusi, olenematuult algteadmistest. Paratamatuult tihti tuleb teatavat osa õppetööst korrata, et kindlustada kõigi õpilaste edasijõudmist.

Õpikute osas on Ottawa Eesti Täienduskool kasutanud kõiki Kanadas ja Rootsis ilmunud õpperaamatuid. Eriti teterulnud on V. Lenki uued õpikud "Õpeta mind lugema" I ja II osa. Need uued õpperaamatud on õpilasil äratanud erilist huvi ja innustust.

Eesti keele iseärasused, alates tähestikust, pikist täishäälikuist ja pikist kaashäälikuist lasteajast, nimisõnade käänamiseni algkooli vanemates klassides, on leidnud käsitlemist. Vahel esineb paratama-

tult olukordi, mil eesti keelt on tulnud õpetada võõrkeelena. Olen kogenud, et õpilased, kes alustavad eesti keele õppimisega *enne* kohaliku algkooli, omandavad kergemini teadmisi eesti keele algmeist kui need õpilased, kes liituvad eesti täienduskooliga *pärast* kohaliku algkooli esimese või teise klassi lõpetamist. Viimastel on raskusi pikkade häälikute ning ä, ö, ü ja õ tähtedega. Kulub aega ja vaeva, et neid põhilisi teadmisi kindlalt omandada.

Teiseks põhiliseks puuduseks on õpilaste nigel sõnatagavara. Õpilastel puudub võimalus tunda eesti keele mõju väljaspool kodu ja kooli. Annb end tunda eestlasist mänguseltsiliste ja noorteürituste puudus. Rahvuskaslaste vähesus takistab omandamast igapäevase kõnekeele väljendeid, mis suuremais keskusis on kergemalt õpitavad seltskondlikus suhtlemises ja noorte organisatsioonide tegevuses. Ainukeseks kõnekeele viljelemise võimalusteks on mõned nädalad suvekodus, kuid neist siiski ei piisa. Neil põhjusil tuleb teatav osa koolitööajast kulutada sõnatagavara täiendamisele. Ottawa Eesti Täienduskooli iga koolitunni kavas on selgitada kümme vähemtuntud sõna, mis esinevad õpitavas tekstis. Koostame neist sõnust lauseid ja selgitame tähendust, andes nende mõiste ka *inglise keeles*.

Ottawa Eesti Täienduskoolis saab õpilane igas tunnis *kodutöö-lehe*. See on jagatud vastavalt õpilase eesti keele oskusele ja vanusele mitmeks osaks. Sel lehel on juhised lugemis- ja grammatikaharjutusteks, nõudeid ümberjutustuse või kirjandi kohta, vajaduse korral juhised päheõppimiseks, ning loendatud kümme uut ja vähemtuntud sõna. Teises osas esineb küsimusi kodumaa loomade ja taimede kohta. Kolmas ja neljas osa koosnevad küsimust Eesti maateadusest ja ajalooast, mida on vastavas tunnis käsitletud. Viimase osa moodustavad küsimused eesti kirjandusest algkooli vanematele õpilastele.

Kodutöö-leht ei ole mõeldud ainuüksi õpilastele, vaid ka vanemaile, et neil oleks võimalus lapsi kodutöös kontrollida ja

abistada. Minu kogemused on näidanud, et õpetaja poolt koostatud kodutöö-leht on kasuks niihästi iganädalase koolitöö edukusele kui ka klassitöödele ettevalmistamiseks.

Suurt tähtsust pühendame *etteütlustele*. Alustame nendega juba lasteaias, algul mõne sõnaga, siis lühikeste ja pikemate lausetega. Etteütluste varal harjutab õpilane kuuldud õigesti kirjas väljendama. Etteütluste toimuvad igas koolitunnis.

Laste õppeedukuse kontrollimiseks ja puuduste selgitamiseks toimub igal teisel nädalal klassitöö. Klassitöödega alustavad IV klassi õpilased. Trükitud erilehed koosnevad kahekümnest küsimusest. Tagajärjed annavad õpetajale võimaluse järjekindlalt iga õpilase teadmisi jälgida ning teda abistada, kui on vajadust.

Laulmine ei ole meie koolis korrapärane tund, vaid liitub koolikavasse siis, kui õpilased valmistuvad eeskavaga esinemiseks. Tavaliselt on lisatunnid laulmises novembri-, detsembri-, veebruari- ja aprillikuus. Jõulunäidendid on õpilastele eriti südamelähedased ja pakuvad vanemaile ja küllalistele kooli jõulupuul suurt rõõmu.

Tahaksin lühidalt peatuda õppetöö juures, mis toimus õpilastega, kes kooli tulles eesti keelt ei osanud. Meil ei olnud võimalust neile määrata erioõpetajat, kuna nende arv oli väike. Selle tõttu nende koolitöö ei andnud neid tulemusi, mida oleksime soovinud. Kõik õpilased õppisid soovalt lugema ja kirjutasid rahuldavalt, aga nende kõnelemisoskuse ja sõnatäpavara ei pidanud sammu. Võimatu on eeldada, et üks eesti keele tund nädalas oleks küllaldane andma häid tulemusi. Lastevanemad peavad õpilasega pidevalt kodus eesti keelt rääkima, ainult siis võime loota, et eesti täienduskool suudab ka väikeses asulas oma ülesannet edukalt täita.

Ottawa Eesti Täienduskooli õppeaasta kestab septembri lõpust kuni emadepäevani, üks kord nädalas. Mais 1973. aastal lõpetas neli õpilast edukalt Ottawa Eesti Täienduskooli kursuse ja igale õpilasele anti lõputunnistus. Loomulikult ei küüni meie kooli õppetase suuremate koolide

tasemeni, aga hea tahtmise juures nii õpetajate, õpilaste kui ka lastevanemate poolt jõuame väga lähedale soovitud eesmärgile.

1974-75. õppeaastal on Ottawa Eesti Täienduskoolil kuus õpilast ja õppetöö toimub endiselt suure innu ja töökuuse tähe all. Koolil on suurepärase toetus lastevanemait, mis igati kergendab õpetajate tööd. Õpetajatena töötavad pr. R. Kruus, pr. H. Varve ja hr. E. Piil. Kuigi uusi kaasmaalasi koos koolialiste lastega ei ole Kanada pealinna saabunud ja õpilaste arvu suurenemist ei ole ette näha, loodame siiski, et Ottawa Eesti Täienduskool tegutseb kuni 1979. aastani.

Elmo Piil

MELBOURNE'IST

Melbourne'i Eesti Täienduskool on töötanud 24 aasta jooksul kord suurema, kord väiksema lastearvuga, kuid ikka edukalt edasi rühkides ning eesti keelt ja meelt lastele sisendades ja lastevanemaid nende rahvusliku kasvatuse püüetes toetades ja edasi õhutades.

Jõudes 24. tööaasta lõpule leiame, et koolis õpib 11 eesti keelt valdavat last kuuest perekonnast. Tuleval aastal on loota kolme uue õpilase juurdetulekut. Tänavu alustas tegevust ainult inglise keelt rääkivate laste grupp, milline on kasvanud seitsme õpilaseks. See grupp õpib eesti keelt näiliselt heade tulemustega hr. E. Parlo poolt koostatud õppematerjali abil.

Õppetunnid toimuvad Eesti Maja kolmes klassiruumis igal teisel pühapäeval kella 13.30 – 15.30 vahel. Tegevus algab "Meie Isa" palvega ning lõpeb hümniga või mõne muu isamaalise lauluga. Vahepealsel ajal toimub eesti keele õppetund kahes eri grupis, samuti maateaduse ja ajaloo õpetamine vanemale grupile. Kell 15.00 istuvad lapsed ümber pika laua Eesti Maja väikeses saalis ning naudivad Emaderingi

Melbourn'i Täienduskool dets. 1974.

poolt pakutavaid suppeid ning karastavaid jooke. Kehakinnitusele järgneb sama saali teises otsas asuva klaveri ümber ühine laulutund ning rahvatantsu harjutus kõigile täienduskooli õpilastele.

Koolipäevi on aastas 22. Päevakohaste ettekannetega esinetakse emadepäeval ja Emaderingi poolt korraldatud jõulupuul. Näidendeid pole kahe viimase aasta jooksul esitatud – vahelduse mõttes on piiratud jõululaulude ja salvide ettekandmisega. Enne seda, kuus aastat järjest, toodi jõuluks lavale näidend ükskõik millisel teemal. Leidsime, et lastel lihtsalt meeldis näidelda. Emadel oli muidugi vaja rohkesti kostüüme kombineerida ja tegemist oli lavakujundusega, kuid lõpptulemus tasus igakord suure töö ja vaeva. Et laste hääled paremini lavalt saali kostaksid, selleks kasutasime Eesti Maja suure saali avaral laval kolme erikõrguse mikrofon. Üheks õnnestunumaks Melbourne'i täienduskooli poolt esitatud näidendiks tuleb pidada 1972. a. Eesti Päevade lastepeol ettekantud Karl Vaikla "Kullaketrajad", mis oli kuni pisiasjadeni viimistletud ja selletõttu pääsis eriti hästi mõjule.

Melbourn'i täienduskooli raamatukogust jagatakse õpilastele igal koolipäeval välja raamatuid kojuviimiseks. Neid loevad õpilased ise või lasevad vanematel ette lugeda, olenedes raamatu sisust ja lapse lugemisoskuse tasemest.

Igal aastal võtavad täienduskooli õpilased osa Austraalia Eesti Seltside Liidu poolt korraldatud noorte kirjanditevõistlusest ja saavad sealt rahalisi auhindu (iga laps, kes kirjandi esitab, saab vähemalt ergutusauhinna), mis neid järgmisel aastal jälle kirjutama õhutab.

Kord aastas korraldatakse omavaheline väljasõit loodusse, kus isade poolt praetakse liha lahtisel tulel, mängitakse, lauldakse, aetakse üksteist taga ning tuntakse üldiselt väljasõidust lõbu.

Melbourn'i täienduskooli suureks probleemiks pole mitte ainult kutseliste õpetajate puudus – neid pole enam 10 aastat olnud – vaid pole isegi enam asjaarastajaid leida, kes koolitööd tahaksid või suudaksid edasi kanda. Viimaseks kooliaastaks ei leidunud enam alatisi õpetajaid-emasid. Iga semestri lõpul lahkusid mõlemad õpetajad-emad ja neid tuli asen-

dada uutega. Nii käis aasta jooksul koolist läbi 6 õpetajat, asjaolu, mis igati raskendab sujuvat õppetööd ja koolikorda.

Püüame siiski raskustest üle saada ja teeme pingutusi, et kooli käigus hoida, sest 1975 on kooli juubeliaasta ja seda sündmust tuleb väärikalt pühitseda. Sama aasta lõpul toimuvad Eesti Päevad Adelaide'is, millest traditsiooniliselt osa võtavad täienduskoolid lastepeo raames. Lõpuks – leidub meil ja praegu veel lapsi, kes on huvitatud eesti keele õppimisest, kuigi ka nende arv siin mandril järjest kahaneb. Püüame veel üks aasta vastu panna ... ja siis veel üks aasta ...

I. Raadik

EESTI TÄIENDUSKOOLIDE ÕPILASTE KEVADPÄEVAD OTTAWAS

Eesti noortel üle maailma on vajadus aeg-ajalt kohata omaealisi eesti noori. Seda on vaja eriti noortel, kes elavad hajutatult väikestes gruppides ja kel paratamatult tekib väärarvamus eestlastest kui rahvusest. Suuremas hulgas koos veedetud päevad jätavad noortele unustamatud muljed ja elamused ja süvendavad rahvus- tunnet. Ottawa Eesti Täienduskool, esindades küll väga väikest noorte gruppi, organiseeris 1971. a. Ottawas eesti täienduskoolide kevadpäevad. Kevadpäevadest võtsid osa Toronto ja Ottawa Eesti Täienduskoolid. Kevadpäevade kava koosnes linnaga tutvumisest ja ühisest kevadpeost. Kestvus oli kaks päeva. Et esimesed kevadpäevad üle ootuste hästi õnnestusid, alustati varakult järgmiste kevadpäevade organiseerimist. Organiseerimist laiendati ja kutsed saadeti välja kõigile Ontario ja Quebeci eesti täienduskoolidele. Eeltoodest selgus, et enamus koole on huvitatud üritusest ja nii liitusid kevadpäevadega eesti täienduskoolid Montrealist, Ottawast, Torontost, Londonist ja Sault St.

Mariest. Nüüd juba traditsioonilised kevadpäevad toimusid Ottawas 1973. a. maikuu kolmandal nädalalõpul. Õpilased, õpetajad ja lastevanemad majutati Ottawa Carletoni Ülikoolis, kus oli ka peoruum käepärast. Kevadpäevade kestvus pikenes nüüd juba kolmele päevale.

Tablilide Ottawa Eesti Täienduskooli lastevanemate organiseerimisel õnnestusid eeltööd ilma viperusteta, jäi ainult üle külalisi vastu võtta. Need saabusid küll bussidega, küll eraautodega. Mõneks päevaks valitses Ottawa Carletoni Ülikooli Glengarry hoones eesti keel ja meel. Kevadpäevade esimese päeva õhtul toimus kevadpidu. Kevadpeo eeskava oli jagatud vastavalt kõigi osavõtjate koolide vahel ja peale pooltunnilist peaproovi, kus peamiselt selgitati eeskava järjekord ja tehti muudatusi nagu olukord nõudis; olime valmis kevadpeoks. Õpilasi kogunes kevadpeoks ligemale 120.

Kevadpeo eeskavas oli sõnalisi ja muusikalisi ettekandeid. Eesti rahvatantse esitas Toronto Eesti Keskkooli rahvatantsutrupp. Toronto täienduskoolide sõnaline eeskava osa koosnes täielikult õpilaste omaloomingust. Külalistena esines Hamiltoni leedu rahvatantsutrupp "GYVATARAS". Kogu eeskava kestis kaks ja pool tundi ja lõppes õpilaste ühendatud kooride lauluga. Kõik ettekanded õnnestusid hästi ja võeti peokülaliste poolt soojalt vastu. Pidulõppes Toronto noorteorkestri "KAJA" tantsuhelide saatel.

Järgmistel päevadel toimus ühiselt Ottawa linnaga tutvumine. Külastati muuseumi ja Parlamendihooned ja korraldati paadisõit Ottawa jõel. Ringsõit läbi kevadise Ottawa tulpide õitsemise ajal jättis kõigile osavõtjatele parimad muljed veedetud päevadest.

Ottawa õpilaste lahkumislaul ja märjad silmad lahkumisel tõestasid kõigile kevadpäevade tähtsust meie noortele. Jääb ainult loota, et traditsiooniline eesti täienduskoolide kevadpäevad ka tulevikus igal teisel aastal korduksid.

Elmo Piil

31 *Kevadpeost osavõõtjad Ottawas 1973.*

"SÕRVE" NOORTELAAGER

Austraalias New South Wales'i osariigis on korraldatud noortelaagreid juba alates 1952. aastast. Korraldajaks ja kulu- de kandjaks on Sydney Eesti Seltsi Täienduskooli Hoolekogu koos lahkete kaas- maalaste abiga. Esmakordselt toimus see Sydney ligidal Narrabeenis, siis mujal N.S.W. osariigis ja ka Canberras. Alates 1961. aastast on kasutamiseks saadud üürida National Fitness Camp Pt. Wolstonecroft. Laager renditakse tasu eest koolidele ja organisatsioonidele ja see töötab aasta läbi. Laager asub Sydney'st umbes 150 km kaugusel põhja suunas Pt. Wolstonecrofti maaninal, mis tungib kitsa kiiluna mitme kilomeetri ulatuses Lake Macquarie järve. Maanina sarnaneb oma kujult väga Sõrve poolsaarega, millest pä- rineb ka laagri nimetus.

Hästi valitud sobivale kohale metsa alla püstitatud laager on otstarbekalt ka- vandatud ja korralikult välja ehitatud. Laager koosneb kaheksa voodikohaga ma- jakestest ja on jaotatud nii, et üks pool on tüdrukutele ja teine poistele, kuid tegevus toimub ikka üheskoos. Söömine toimub kindlatel kellaaegadel üheskoos söögisaalis. Laagris elavad alatiselt juhata- ja ja köögipersonal.

Laagri tegevuse juhtimine toimub eest- lastest laagrijuhtide ja noorte poolt. Laa- ger mahutab 90 kuni 120 isikut koos juhtidega. Laagrist võtavad osa noored 8.-17. aastani, kuid on võimalik osa võtta ka nooremal emade saatel.

Söögisaali ees laagriplatsil on lipuvar- dad, kus heisatakse igal hommikul ja lan- getatakse õhtul laagrilipud.

Laagri tegevuse juurde kuuluvad võim- lemine, suplemine, käsitööd, mängud, võistlused, sõudmine järvel, matkad läbi metsa ja muud.

Õhtuti pimedas toimuvad järve kaldal lõkkeõhtud, kus noored esitavad lõkke- numbmeid ja laudakse ühislaule. Lõkke- õhtud lõpevad sõprusringi ja õhtupalvega.

Pühapäeva hommikuti peetakse harili- kult ka vabaõhu vaimulik talitus ja laagri

viimsel laupäeval jõulupuud, kuna laager toimub harilikult 9-10 päeva kestvusega just enne jõule.

Laagris viibimise eesmärgiks on puhata aastastest koolitööst, luua sõprussidemeid eesti noorte vahel üle terve Austraalia ja õppida laulu ja mängu eesti keeles ja meeles. Laulud, mida laagris õpitakse ja lauldakse, on meie harilikud laagrilaulud nagu: "Kui Kungla rahvas", "Elas metsas Mutionu", "Leidsin pähkli", "Sauna taga tiigi ääres", "Tiina, Tiina", "Kuldne õh- tupäike", "Ants oli aus saunamees", "Saaremaa", "Viljandi paadimees", "Haanja miis" ja meie oma laagrilaul "Si- nitaevas, liiv ja männid... Sõrve võlub meid, palju pikki teid...". Õpitakse ka eesti rahvatantse.

Eesti keelt eraldi ainena ei õpita. Omavaheliseks keeleks on noorte vahel harilikult inglise keel, sest osa noori on segaabiluudest. Juhtidega rääkimiseks ka- sutatakse eesti keelt ja laagri komando- keeleks on ikka eesti keel.

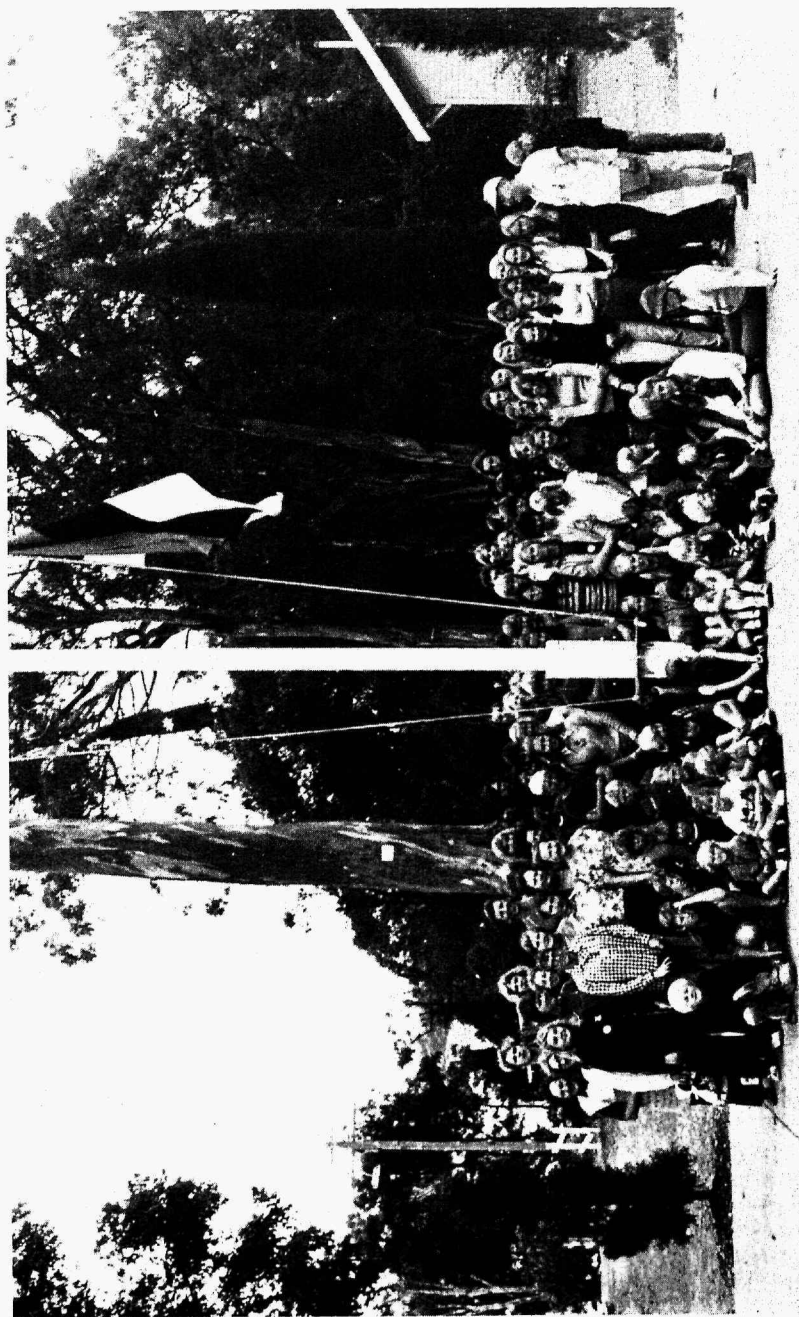
1973. aastal oli "Sõrve" laagris üm- marguselt 100 noort 15 juhiga. Ka tänavu (1974) toimub "Sõrve" laager umbes sel- lesama arvu osavõtjatega ja juhiks on dr. Rein Simmul.

Uno Simmul

UUSI ÕPIKUID

Eesti keele harjutustik I. Koostanud Val- dek Lenk, illustratsioonid Helle Reik- maniit. Toronto Eesti Seltsi Täienduskoo- li Komitee väljaanne nr. 10, 1974.

Töövihikuna lugemiku kõrval on see Harjutustik I uus väljaanne väga tere tul- nud. Eelmine väljaanne oli natuke raske- pärasem, ja ka välimuselt tagasihoidlikum. Kuna seda harjutustikku kasutavad õpila- sed, kes on algkooli esimestes klassides, siis on väga tähtis alustada kohe eesti tähestikuga, sealjuures välja tõstes tähed ja häälikud, mis kohalikus keeles puudu- vad, nagu õ, ä, ö, ü. Ka väike lauluke

"Sõrve" laagriskorvõõtjad 1973.

tähestiku õppimiseks on omal kohal, sest samal viisil laulduna õpitakse tähestikku ka ameerika koolides.

Autor on süstemaatilisel esitanud eesti tähed koos nende hääldusega, juhtides tähelepanu eesti häälikute omapärasusele – pikad ja lühikesed häälikud, sõnade sisehäälikute muutumine sõna eri vormides. Näidatakse, kuidas tähtedest saab sõnu moodustada, ja kuidas muutes vaid ühte tähte, saab mitu erinevat sõna. Silbitamine on tehtud väga näitlikuks, ilma et oleks tarvis seda pikalt seletada.

Harjutused on koostatud tegelikust õppetööst johtunud kogemustel ja nõuetel. Nad on praktiliselt koostatud, tehes õpilastele ülesanded selgeks ja arusaadavaks. On väga otstarbekohane, et ülesannete lõpetamiseks on jäetud tühjad jooned, mis tuleb lastel täita, valides antud sõnadest õiged. Nii jäävad kõik harjutused ja kodutööd kokku vihikusse, ja õpilastel on alati võimalik neid koos õpetajaga ka hiljem korrata ja sõnad pähe õppida. Samuti õpetab see töövihikusse kirjutamine lapsi korralikult ja puhtalt kirjutama.

Sõnavara on täiendatud ja laiendatud süstemaatilisel. Sõnad on rühmitatud vastavalt mõistelistele ühikutele. Nii on esitatud näiteks järgmised ühikud: inimesed, loomad, rietus, tööriistad, toiduained, aedvilid. Isegi tähtsamate sõnalühikeni on lõpuks välja jõutud.

Seda töövihikut lõpetades on lastel juba omandatud kindel põhiline sõnavara ja arusaamine eesti keele põhistruktuurist. Koos lugemikuga "Õpeta mind lugema II", on see väärtuslikuks õpikuks eesti koolides. Neid kahte raamatut peakski paralleelselt klassides läbi võtma, sest nad täiendavad vastastikku teineteist.

Illustratsioonid on head, asjalikud, mõeldud peamiselt selleks, et lastel oleks kergem nende abil sõnade tähendust leida. Kuna see harjutustik on mõeldud töövihikuks, siis ei saa ka oodata värvilisi illustratsioone. Üldmulje harjutustikust on hea – valge, tugev paber, trükk selge ja tugev, pilte rohkesti igal leheküljel.

See töövihik on samuti väga sobiv kasutamiseks eriklassides, kus lapsed eesti keelt ei kõnele. See on asendamatuks õppeabinõuks õpetajatele ja õpilastele.

Koostatuna asjatundlikult ja kogemuste põhjal, rikastab see tunduvalt meie täienduskoolide õpikute hulka.

Õpeta mind lugema II. Koostanud Valdek Lenk, illustratsioonid Eneri Taulilit. Toronto Eesti Seltsi Täienduskooli Komitee kooliväljaanne nr. 11, 1974.

See lugemik on koostatud eesti lastele, kes on juba algkooliealised, tunnevad tähti ja oskavad lugeda inglise keeles. Seepärast on seal ka alguses kohe kõrvuti suured ja väikesed tähed. Hiljem tarvatakse tekstis ainult väikesi tähti.

Tähtede ja häälikute õppimisel on esitatud sõnad, kus vastavad häälikud esinevad. Sõnad on hästi valitud – lihtsad, lühikesed, ilmekad. On püütud valida just niisuguseid sõnu, kus sama häälik ja täht esineb rohkem kui üks kord. Enamasti on need sõnad juba tuttavad lastele. Nii mõneski muus õpikus on just selle seiga vastu patustatud, et jutukestes ja harjutustes esinevad harva tarvitatavad, tihti muredlised sõnad, mida laps pole kuulnudki. Iga uut sõna ja mõistet täiendab kujukalt vastav illustratsioon.

Järkjärgult muutub tekst pikemaks, esinevad väikesed jutukesed ja luuletused, mis ulatuvad vahest isegi kahele leheküljele. Need on hoolega valitud, et nad oleksid lastele huvitavad: endistest õpikutest on valitud paremad palad, kuid on ka uusi ja päris uudisloomingut. Rõõmustaval kombel on autoriks tihti Toronto Eesti Kooli lõpetanud isikud. Tähtpäevad – jõulud, Eesti Vabariigi aastapäev – on sisukalt esitatud ja rohkete illustratsioonidega, mis kohe manavad esile vastava meeleolu.

Iga jutu ja luuletuse lõpul, lehekülje all servas, on uute sõnade seletused. Samuti esinevad seal ka küsimused nende sisu kohta. See kergendab ka õpetaja tööd, ja on heaks kodutööks lastele. Harjutused on ilmekad ja kergesti arusaada-

vad, kuna sõnade valik puuduvate sõnade jaoks on antud kohe eri püstreas lausete järel.

Kaustalt on lugemik suur, mis esialgu üllatab, kuna oleme harjunud väiksemate raamatutega. Kuid sel suurel formaadil on mitu head omadust. Kuna trükk on suur, siis vajab see koos joonistega palju ruumi. Selleks on suur leht väga kasulik. Silmale on iga uus õppetükk, kui ta esineb tervelt ühel leheküljel, selgelt tajutav, ühtlane ja ülevaatlik. Suurekaustalist raamatut ei saa laps ka kergesti kaotada ega kõrvale panna. See hakkab igal pool silma.

Kiitust väärivad ka värvilised, tabavad ja ilmekad illustratsioonid. Need on suured, vahest üle terve lehekülje, tagapõhjaks loetavale tekstile. Nad esitavad alati dünaamilist tegevust, on elavad ja ajakohased. Värvid on tagasihoidlikud, kuid hästi valitud ja maitsekad ega sega teksti lugemist. Paber on hea, rõõmsalt valge, ja meeldiv silmale.

Seda lugemikku võib julgesti soovitada õpperaamatuna igas eesti koolis. See on koostatud vilunud õpetaja poolt, kel on palju kogemusi eesti laste õpetamisel. Samuti on oma väärtuslikku abi ja nõu andnud teisedki pedagoogid. Suureks plussiks raamatule on asjaolu, et sel puudub kohaliku maa koloriit, mis nii mõnegi õpiku juures segavalt mõjub.

Hildegard Rink

ÕPETAJATE EDASIHARIMINE

Rootsis

Rootsi Koolide Ülemvalitsus koostöös Eesti Komiteega on ühiselt korraldanud viis pedagoogilist kursust neile eesti õpetajatele, kes töötavad eesti koolides ja eesti lasteaedades Rootsis.

Esimene pedagoogiline kursus algas juunis 1969 Grisslehamnis. Sellest seitsmepäevasest kursusest võttis osa 25 eesti õpetajat. Loengud peeti Grisslehamni nägusas Rannahotellis. Sinna olid ka majutatud kur-

suslased ja lektorid.

Juba sellel esimesel kursusel oli peaarõhk pandud eesti keelele ja eesti kirjanudusele, aga ka teised eestipäraseid ained olid leidnud kursuse kavas õigustatud kohta.

Eesti keelt ja kirjandust käsitlesid dots. V. Tauli, lektor H. Jänes, H. Rajamaa ja kirjanik K. Lepik. Eesti kujutavast kunstist oli ettekanne fil.lic. R. Rebas'elt, rahvateadust luges prof. G. Ränk, eesti muusika ajalugu prof. J. Aavik. Laulu õpetas dirigent H. Kiisk ja koolireformist ning õpetamise meetodikast refereeris lektor W. Muld.

Väljasõit Grisslehamnist üle mere Ahvenamaale oli tujuküllane ja õpetlik. Mariehamnis oli loeng Turu ülikooli prof. Tegengrenilt kaubanduslikul teemal.

Teine pedagoogiline suvekursus oli kaheksapäevane ja korraldati Gotlandi saarel Visby esinduslikus ja avaras Linnahotellis juunis 1970 24 kursuselase osavõtul.

Visby kursusel oli keskseks teemaks õpetamise meetodika meile kõigiti muutunud olukorras. Visby kursuse kõrgpunktiks võib õigusega pidada seda, kui mere- ja õhuteed kaudu kohale saabusid lektorid prof. Els Oksaar Hamburgist, prof. G. Ränk, dots. T. Künnapas, mag. Helmi Eller ja teised Stokholmist, Leho Võrk Soomest ja dr. T. Parming New Yorgist. Peale eelmainitute jagas veel pedagoogilist õpetust mag. R. Norvell eesti ajaloo ja lektor W. Muld ja Margareta Ek käsitlesid meetodilisi küsimusi seoses uue koolireformiga Rootsis. H. Rajamaa esitas rootsi kahe kuulsaima lastekirjaniku Elsa Beskowi ja Astrid Lindgreni loomingu võrdleva analüüsi ja tähelepanekuid oma viienädalaselt reisilt Kanada ja USA eesti täienduskoolidesse.

Õppereis juhtis kursuselased läbi Gotlandi huvitava ja väga omapärase looduse, mis andis ka võimaluse ajalooliste ehituste vaatlemiseks. Ei saa kunagi unustada ühe vana kiriku külastamisel kursuselase organist Eha Põhl'i orelipala, mis oli mõeldud Eestist küüditatud kaasmaalaste mälestuseks. See oli ilus ja unustamatu.

Kolmas suvekursus, jälle kaheksa päeva 26 osavõtjaga, toimus 1971. aasta augustis Lõuna-Rootsis Båstadi suvituslinnas. Selle kursuse kandvamad jõud olid, nagu rootsi kõnekäänus öeldakse: "valgus tuleb Lundist", teadlased Lundist.

Nii toimusid siis eesti keele ja kirjan-duse loengud Lundi valguse säras. Lundist tulid lektoritena prof. J. Mägiste, dots. V. Uibopuu, mag. B. Kangro ja mag. Helga Kerstell ja Stokholmist H. Rajamaa. Tiiu Haamer ja E. Tarjus Göteborgist õpetasid draamakunsti ja laulu. Prof. G. Ränk oma loengute seerias käsitles ülihuvitavaid valit-ud lõike meie rahvateadusest. Lektorid kui ka kursuselased olid majutatud Båstadi Suvehotelli. Õppereis toimus Lõuna-Rootsi vaatamisväärsustega tutvumiseks vilunud turistijuhtide juhtimisel.

Neljas kursus 25 osavõtjaga toimus 1972. aasta augustis Lääne-Rootsis Strömmstadi nägus ja looduskaunis Rannahotellis. Nende kaheksa ilusa ja unustamatu kursu-sepäeva jooksul Strömmstadis jagasid peda-googilist "vaimuvalgust" eesti keele osas dots. V. Uibopuu, lektor Leho Vörk, fil.lic. Paul Laan, mag. Helga Kerstell ja H. Rajamaa.

Dots. A. Pikas – Uppsala pedagoogili-sest koolkonnast – käsitles teemat "Kui-das lahendada konflikte". See oli midagi uut ja vajalikku, kuigi mitte just aktuaal-ne Strömmstadis. Agronoom Aksel Mark Uppsalast valgustas laudkonna juhina demokraatia mõistet. Lektor W. Muld käsit-les metoodilisi küsimusi ja R. Norvell eesti ajaloo õpetamise metoodikat. Prof. G. Ränk käsitles küsimusi eesti rahvate-aadusest.

Väljasõit õppereisina toimus maal ja merel. Esiteks Norrasse, kus muu seas vaatlesime Fredrikssteni kindlust, kohta, kus 30. nov. 1718 langes Eestis populaar-ne Rootsi kuningas Karl XII. Selle järele toimus laevasõit Lääne-Rootsi saartele, mis pakkusid huvi oma erilise taimestiku poolest.

Viies pedagoogiline kursus selles seerias toimus 1973. aasta augustis 24 kursuselase osavõtul Lõuna-Rootsis Mõlle Rannaho-

tellis.

See kursus on jäänud sisiajani viima-seks. Sellel Mõlle kursusel oli eesti keele osa veelgi suurenenud niihästi loengute ja seminaride arvult kui ka lektorite rohkuselt. Mõlle kursusel õpetasid eesti keelt ja kirjandust prof. Els Oksaar Hamburgist, dots. V. Tauli Uppsalast, lektor Leho Vörk Soomest, dots. V. Uibopuu, mag. B. Kangro, mag. Helga Kerstell ja mag. Eeva-Merike Kangro Lundist, mag. Helmi Eller ja fil.lic. P. Laan Stokholmist. Dots. A. Pikas pedagoogina otsis ka siin võrran-dit olematute konfliktide lahendamiseks. Lektor W. Muld käsitles pedagoogilisi ja metoodilisi küsimusi eestipärase ainele õpetamisel, mag. R. Norvell eesti ajalugu, E. Klemmer õpetas väga huvitavaid selts-kondlikke mängu ja Ivi Erendi vabaaja kasutamise pedagoogikat.

Õppereis autodel toimus looduskaitse all olevatesse parkidesse, samuti toimus muuseumide külastamine.

Siinkohal ei saa ruumi puudusel käsit-leda nende väärtuslike ettekannete sisu ega ulatust. Samuti jääb käsitlemata kur-suslaste panus nende kursuste hääks kor-daminekuks, aga ma tahaksin siiski nime-tada ja tänada kursustel mag. A. Kajasaart, kes on kursuslasena olnud ka lektori-riks kolmel kursusel ja käsitlenud eesti geograafiat.

Kursuste aruanne üldtähendatud kujul loengute osas ei ole täielik. Olen siin tahtlikult jätnud mainimata üksikute kur-suste kirjeldamisel dots. T. Künnapase väärtusliku panuse. Dots. T. Künnapas on lektorina esinenud *kõigil neil viiel kursu-sel*. Tema panus on olnud suur. Ta on oma loengutes tunginud psühholoogiliste-sse sügavustesse ja filosoofilistesse tõe-desse. Veel enamgi – T. Künnapas andis Mõlle kursusel psühholoogiateema juunior Udo Künnapasele ja käsitles oma mõlle loengus filosoofilisi põhiprobleeme. – Jur.kand. H. Mark on olnud *kursuslaseks kui ka lektoriks kõigil neil viiel kursusel*. H. Mark'i loengute teemaks on olnud administratiivsed, juriidilised ja ajaloolised küsimused. H. Mark, T. Künnapas ja W.

Muld on olnud nende kursuste vormimisel ja kavandamisel asendamatud jõud. Minu siiras tänu kõigile lektoritele ja kursustele, kes on oma hoolsa töö ja sõbraliku kollegiaalse käitumisega taganud kursustele meeldiva hubase õhkkonna ja hää pedagoogilise resultaadi.

Joh. Ungerson

Lisaks eespool kirjeldatud viiele pedagoogilisele kursusele väärrib veel märkimist 24. ja 25. nov. 1973 Stokholmis Eesti Komitee Kooli- ja Noortetoimkonna ja Stokholmi Eesti Lasteaia poolt ühiselt korraldatud *mängukooli õpetajate õppepäevad*, mida juhatasid fil.dr. Joh. Ungerson ja Stokholmi Eesti Lasteaia juhataja pr. Erna Klemmer.

Nendel õppepäevadel esinesid lektoritena: õpetaja Leida Laan, kes kõneles eesti keelt mitteoskavate laste õpetamisest; arutlust rahvuslike ainete õpetamisest algatasid õpetajad Maia Mathiesen,

Pillemai Laas ja Juta Nõmme; pr. Susanne Ekström kõneles mängukooli metoodikast ja pr. Edith Kotka-Nyman joonistamise arengust laste juures. Praktilisi laulu- ja mängutunde andsid Stokholmi Eesti Lasteaia prouad Erna Klemmer, Tiiu Anderson ja Anne Parik. Osavõtjaid oli rohkearvuliselt.

Kolmepäevased õpetajapäevad korraldas Eesti Komitee Kooli- ja Noortetoimkond Stokholmis 4.–6. oktoobrini 1974 Stokholmi Eesti Majas.

Esimene päev, 4. oktoober, pühendati õppetöö jälgimisele Stokholmi Eesti Algkoolis, millele järgnes elav arutelu tundides kasutatud metoodiliste võtete ja õppevahendite üle.

Teisel päeval tutvuti Eesti Lasteaia ja Eesti Täienduskeskkooli tööga, millele niisamuti järgnes arutlus. Sõnavõttud olid eriti elavad moodsate õppevahendite ja koolitöös tarvitataivate aparatuuride üle. Neid arutlusi täiendasid adj. Helga Kerstelli ja adj. Aadu Kajassaare ettekanded audiovisuaalsetest õppevahenditest. Samal

Õppepäevadest osavõtjaid Stokholmi Eesti Maja noorteruumes 6. okt. 1974 ettekannet jälgimas.

õhtupoolikul esitati veel ülevaated eesti koolidest kohtadel.

Kolmandal õppepäeval jutustas fil. kand. Eeva-Merike Kangro eesti keele õpetusest Lundi ülikoolis, kus on õppijaid 25, kolmes rühmas. Õppida võib ka kaugõppe teel, s.t. üliõpilased võivad elada mujal ja Lundis käia ainult eksameid õiendamas. Herman Rajamaa kõneles õigekeelsuse sõnaraamatu tähtsusest normeeritud eesti keele säilitamisel. Pärast pikka ootamist oleme nüüd saanud "Väikese õigekeelsuse sõnaraamatu" 10. muudetud trüki, märkis H. Rajamaa. Pr. M. Mathiesen algatas ja juhatas arutlust kuidas käsitleda V. Lenki "Õpeta mind lugema" I–II ja "Eesti keele harjutustik" I. Õpetaja pr. Leida Laan kõneles soome õpetajapäeval 1974. aasta sügisel Oulus saadud tähelepanekuist teise õppeaasta soome keele õpetamise metoodika kohta.

Nimetatud õpetajapäevadest oli osavõtjaid 35 pedagoogi, neist enamus väljastpoolt Stockholmist. Õppepäevade juhatajaks oli fil.dr. Joh. Ungerson.

Õppepäevade raames toimus ka Eesti Gümnaasiumiõpetajate Ühingu koosviibimine, kus fil.lic. Paul Laan kõneles eesti keele õpetamise võimalustest Rootsi ülikoolides ja adjunkt W. Muld õpetajate rahvusvahelistest kongressidest Pariisis.

H. Mark

USA—s

Eesti Koolide Keskus USA-s on endise Eesti koolitoimikonna järglane ja on tegutsenud 1970-dast a. alates USA eesti koolide (täienduskoolide) töö ühtlustajana ja abistajana töökavade, õpikute, õpetajate täienduskursuste korraldamisel ja teistel koolidele vajalikel aladel. Keskus on korraldanud selle aja jooksul kaks õpetajate päeva. Esimene nendest 1973. a. 20-22. juulini USA Idaranniku eesti

koolide õpetajatele Lakewoodis, New Jerseys, õpetajate suveseminari nime all. Kokku esitati kolme päeva jooksul 12 referaati akuutsemate kooliküsimuste ja eesti keele õpetamise kohta. Nendest olgu nimetatud: "Eesti keele õpetamine vanemale (12-15 a.) grupile" — Hildegard Rink; "Eesti keele õpetamine keskmisele (8-12 a.) vanusegrupile" — Leida Juks; "Eesti keele õpetamine selle keele mittevaldajale" — Vaike Lugus ja Erik Parlo; "Kirjandite õpetamisest, kirjandivigade parandamisest ja ravist" — Gaston O. Randvee; "Eesti ajaloo õpetamisest" — Evald Rink; "Usuõpetus eesti koolis" — Valdeko Kangro; "Helilint õppetöös" — Ester Ulm; "Lasteiaia töö eesti koolis" — Tiit Ling ja Aime Andra; "Laulust ja muusikast eesti perekonnas ja koolis" — Ellen Valdsaar; "Olemasolevad õpikud ja nende kasutamine" — Eduard Kärner. Kõik nimetatud referaadid paljundati Keskuse poolt ja saadeti kõikidele USA eesti koolide õpetajatele ja ka teistele maadele, kus töötavad eesti täienduskoolid.

1974. a. suvel 29. ja 30. juunil toimusid päevad jällegi Lakewoodi kasvatuspäevade nime all, kuhu peale Idaranniku õpetajate olid kutsutud ka noortejuhid (skautide ja gaidide juhid). Kasvatuspäevadest osavõtjate arv tõusis üle 40. Kahe päeva jooksul kanti ette 14 referaati. Need olid: "Sõnavara täiendamine" — Hildegard Rink; "Keeleõpetus (grammatika) eesti kooli keskmises vanusegrupis" — Leida Juks; "Keeleõpetuse näitlikustamine" — Gaston O. Randvee; "Eesti kooli ajalehenurk" — Leena Aare; "Tulevikuperspektiivid eesti koolide alal" — Aire Salmre; "Eesti koolide tähtsusest noortele" — Heljo Laev; "Koolipidud" — Kersti L. Linask; "Eesti kirjandusest eesti koolis" — Lillian Esop; Al. Laane "Emakeele õpiku" kasutamine — Eduard Kärner; "Noorsoo kasvatusküsimusi" — Vaike Lugus ettekanne helilindilt; "Eesti kool ja skautlus minu elus" — Lembit Kütt; "Milleks on olnud mulle gaidlus" — Anne Pleer; "Noorsootöö praktiline meetod" —

Osavõttejad kasvatuspäevadest Lakewoodis juunis 1974.

I rida – Anna Kiit, Hildegard Rink, Albert Mõlter, Lillian Esop, Gaston O. Randvee, Leida Juks, Eduard Kärner. II rida – Alfred Jõks, Lydia Vahter, L. Meyer, Kersti Linask, Helbe Meyer, Rein Linask, Linda Linask, Evald Ring, Vaike Kiit, Jaan Reio, Luule Prima, Aire Salmre ja Heljo Laev.

Herbert Michelson. Viimse ettekandena Gaston O. Randvee ja Mati Kõiva tõstsid üles noorte organiseerimise ja nende tegevusse rakendamise küsimuse.

1975. a. suvel juulikuu algul San Franciscos toimuvatel USA Lääneranniku Eesti Päevade puhul on Keskusel kavas korraldada kolmandad kasvatuspäevad Läänerannikul, kus tulevad kõne alla peamiselt Lääneranniku eesti koolide õpetamisprobleemid.

Keskuse koosseisu kuuluvad praegu: Gaston O. Randvee – juhataja, Eduard Käner – juhataja abi, Lilian Esop – sekretär, Leena Aare – noorte ajalehenurga toimetaja, Olev Olesk – abisekretär ja ametita liikmed: Valdeko Kangro ja Alfred Jõks.

Gaston O. Randvee

*

Eesti Õpetajate Koondis USA-s korraldas teised eesti õpetajatepäevad USA-s 18. ja 19. aprillil 1970 Eesti Majas New Yorgis.

Nimetatud õpetajatepäevade kavas oli 18. aprillil enne lõunat õppetöö jälgimine New Yorgi Eesti Täienduskoolis, kus oli normaalne koolitöö päev. Samal ajal külastas kooli ka koolinõunik Herman Rajamaa, kes oma külastusreisil Kanada ja USA koolidesse oli jõudnud New Yorki. Samal päeval pärast lõunat olid kavas järgmised ettekanded: "Töö lasteaiaga" – Tiitu Ling; "Probleeme eesti keele õpetamisel täienduskoolis" – Leida Jus; "Kodumaatundmine täienduskoolis" – Meeta Liiv; "Laulu õpetamisest täienduskoolis" – Evald Tammaru; "Õppematerjalide ja ettekannete vahetamine koolide vahel" – Allan Pensa. Ettekannetele järgnesid väga elavad ja mitte lõppeda tahtvad läbirääkimised.

Samal päeval korraldas New Yorgi Eesti Täienduskool suureulatusliku *näitus*, kus olid välja pandud kõik koolis kasutamisel olevad õpikud, käsiraamatud

ja õppevahendid. Ka New Yorgi Eesti Lasteaed korraldas suurejoonelise näituse Eesti Maja sinises saalis, kus oli rohkesti välja pandud lasteaias kasutatavaid õppematerjale, õppe- ja käsiraamatuid ja ka laste omaloomingut. Mõlemad näitused äratasid suurt tähelepanu ja neid jälgiti suurima huviga.

Õpetajatepäevad jätkusid 19. aprillil, kus olid kavas järgmised ettekanded: "Eesti koolide eduka õppetöö alused praeguses olukorras" – Herman Rajamaa; "Täienduskoolid oma muredega" – Gaston O. Randvee; "Kodu ja kool" – magister Vaike Lugus; "Missuguseid võimalusi on täienduskoolidele uusi õpetajaid ette valmistada" – Aleksander J. Leinjärv.

Ka nimetatud ettekandele järgnesid väga hoogsad läbirääkimised ja nende järele võeti vastu terve rida resolutsioone. Ühes resolutsioonis otsustati loobuda *täienduskooli* nimetusest ja selle asemel kasutada nimetust kool, seega: *eesti kool* ja konkreetse kooli nimetusena näit. New Yorgi Eesti Kool.

Õppepäevadel oli 37 osavõtjat, nendest üks Chicagost ja kaks Torontost.

Järgmine õpetajatepäev, mille korraldasid ühiselt Eesti Õpetajate Koondis USA-s ja Eesti Koolide Keskus USA-s, toimus 5. nov. 1972 New Yorgi Eesti Majas. Peale eesti koolide õpetajate olid sellest õppepäevast kutsutud osa võtma ka skautide-gaidide esindajaid. Ka sellel õpetajatepäeval viibis koolinõunik Herman Rajamaa, kes esitas pikema ülevaate tähelepanekuist oma teisel ringreisil senini külastatud koolidest Kanadas ja USA-s. Edasi esines Gaston O. Randvee, kes esitas kokkuvõtte andmeist koolide tegevusest USA-s ja ilmnunud probleemidest, eriti eesti keelt väga puudulikult või mitte sugugi oskavate laste arvu kasvamine. Sellistele lastele eesti keele õpetamiseks oleks vastav õpik väga vajalik. Koolifondi sihtidest ja senisest tegevusest andis ülevaate Fondi esimees A. Jõks, kes märkis, et Fond teenib siinseid eesti koole, muutseb neile ajakohaseid õpikuid ja õppe-

materjale ja toetust õpetajate täiendus-kursuste korraldamiseks. Fond on praegu alles algusjärgus ja ei saa vajaliku kapitali vähesuse tõttu veel teenida eesti koole soovitud määral, aga me loodame järjest kasvavaid toetusi.

Õpetajatepäeva viimse referaadina kuulati magister Vaike Luguse ettekannet, kus kõneleja tõstis muude küsimuste seas esile eesti noorte omavahelist kirjavahetust ülemaailmses ulatuses, et siduda eri maades asuvaid eesti noori ühiseks pereks.

Ettekandeile järgnesid elavad läbirääkimised ja võeti vastu mitu resolutsiooni, milledes rõhutati senisest suurema kaasabi vajadust meie ühiskonna poolt, Koolifondi toetamist, õpilaste omavahelise kirjavahetuse teostamist ja et eesti koolid propageeriksid oma tegevust ja informeeriksid eestlaskonda oma tööst sõnas, kirjas ja pildis.

Eduard Kärner

ÕPETAJATE RAHVUSVAHELISED KONGRESSID

Suvel 1974 toimus kolm õpetajate kongressi Pariisis: FIPESO, IFTA ja WCOTP regionaalne kongress. Viimane oli ettevalmistavaks kokkutulekuks WCOTP kongressile globaalses ulatuses Singaporis.

WCOTP regionaalne kongress peeti UNESCO palees 21. juulil 1974. Sellest kongressist võtsin osa ainuke eesti esindajana. Ka FIPESO kongressil, mis toimus samaaegselt IFTA kongressiga 22.–25. juulini, olin ma eesti esindajaks.

FIPESO kongressist, mis oli järjekorras juba 44-jas, võttis osa 25 rahvuslikku ühingut 51 delegaadi ja 31 vaatlejaga. Peale selle oli 15 esindajat rahvusvahelistest organisatsioonidest, nende seas UNESCO, Euroopa Nõukogu, EG ning samuti ka FISE (kommunistlike õpetajate maailma liit). Kongressi esimesel päeval toimus ühine pidulik koosolek koos IFTA-ga. Samal õhtul oli ka vastuvõtt

Prantsuse haridusministeeriumi korraldusel Sorbonni ülikooli ruumides. Kongressi peamiseks arutlusteemaks oli keskkooli-õpetajate ettevalmistus (õpetajad, kes on ette nähtud 11–18/19-aastaste õpilaste jaoks). Ühiskonna kiire arengu tõttu nii teaduslikul kui tehnilisel alal peab paratamatult muutuma ka õpetajate ettevalmistus. Kõik keskkooliõpetajad peaksid saama ülikooli või sellele vastava hariduse. See on eelduseks aine põhjalikule tundmisele. Õpetaja peab olema võimeline vahendama teadmisi oma spetsiaalse aine alalt, ta peab tundma aine metoodikat ja sealjuures ka teadlik olema üldistest pedagoogilistest uurimustest. Samuti on oluline olla kursis uudistega, mida saab praktiliselt rakendada tegelikus koolitöös. Selle kõige taustaks on vaba kool kõigile pärast algkooli lõpetamist ja koolikohustuse üldine tõus. Õpetajate kutseline ettevalmistus peab käima käsikäs teoreetiliste õpingutega pedagoogikas. Kutse ettevalmistus peab toimuma praktiliselt klasisiruumi miljöös väga kvalifitseeritud õpetajate juhtimisel. Ühtlasi on väga oluline, et kõigis maades oleksid õpetajate organisatsioonide seisukohad aluseks uute reformide rajamisel. On ka hädavajalik nüüdsel moodsal koolikorralduse reformide perioodil oluliselt rõhutada head ja kõrgekvaliteedilist õpetajate täiendusõpetust oma kutsealal.

IFTA kongress toimus Versailles. Eesti Õpetajate Keskühingu esindajaiks sel kongressil olid Pariisis elavad eestlased, Pariisi Eesti Seltsi esinaine Hilda Weide ja Pariisi ülikooli õppejõud Fanny Sivers. Kuna FIPESO ja IFTA kavas on lähem koostöö algkooli- ja gümnaasiumiõpetajate vahel, siis toimus nende ühine arutluskoosolek õpetajate ettevalmistuse kohta.

Pärast ühist koosolekut korraldati ekskursioon Pariisi ümbruse vaatamisväärsustega tutvumiseks. Hiljem, pärast Chartres kiriku külastamist korraldati Prantsuse õpetajate organisatsioonide poolt lõunasöök 200-le osavõtjale.

Järgmine päev, neljapäev, oli kongressi viimne ja tähtsaim tööpäev oma range

korra ja päevakavaga. Õhtul kohe pärast kongressi ametlikku lõppu viidi meid Bois de Boulogne's asuvasse väga esinduslikku restorani, kus vastuvõtjaks oli Prantsuse Gümnaasiumi Õpetajate Ühing.

Reedel oli minul võimalus eraldi koos viibida IFTA kongressi eesti esindajatega ja vahetada muljeid toimunud kongressidest.

1975. aastal toimub ülemaailmne WCOTP kongress Berliinis, kus on kavas teema: õpetajad ja nende osa poliitikas. FIPESO ja IFTA kongressid toimuvad 22.–26. juulini Münchenis, k.a.

William Muld

Lõppvaatus K. Vaikla näidendist "Kullaketrajad" Eesti Päevade lastepeol Melbourne'is 28.12.1972.

Meil on suur puudus sobivaist näidendeist meie koolidele. Seda probleemi teeb raskemaks veel asjaolu, et koolid on suuresti erineva suurusega ja õpilaste eesti keele oskuse tasemega. Väiksemaile koolidele (7–15-16 õpilasega) võib soovitada näit. "Jõuhuvana koolis", mida koolid võivad tellida Eesti Õpetajate Keskkühingu kaudu.

Eesti Õpetajate Keskkühingu töökavas on kaasa aidata eesti koolidele sobivate algupäraste lastenäidendite saamiseks ja vajaduse ja võimaluse puhul võõrkeeltest tõlkimiseks. Käesolevaga pöörduetakse kõigi asjahuviliste poole palvega vastavat algupäraste käsikirjade või sobivate võõrkeelsete lastenäidendite Eesti Õpetajate Keskkühingu juhatusele esitamiseks.

DR. ELS OKSAARE ARTIKLIT LUGEDES.

On tõsi, et tänapäeva elutempo on palju kiiremaks muutunud, et tehnika ja teadus on tohutuid edusamme teinud, et ühiskond on läbi teinud sügavad murrangud, et tõekspidamised on muutunud ja et maailm on väiksemaks jäänud. Need elunähted peavad kajastuma ka rahvaste keeltes. Peagu igas keeles on kerkinud esile sõjajärgsetel aastatel uusi sõnu, termineid, šargoone jne. Osa neist on laenatud teistest, eriti vanadest keeltest, osa on moodustatud sõnade liitmise teel, osa on saadud lühendatud sõnadest või initialsiaalidest (akronüümid).

Ka meie eesti keeles peaksid kajastuma need muutused. Oleme kahjuks hajutatud üle maailma, kuigi meie rahva enamik elab kodumaal. Just need väljaspool kodumaad elavad rahvakillud peavad võitlema eesti keele säilimise eest. Teame väga hästi, kui kergesti libisevad asukohamaade keeltest üksikud sõnad meie igapäevasesse keelepruuki, ka siis, kui meil juba on vastavad sõnad omas keeles olemas. Veel rohkem juhtub seda aga siis, kui me kohe ei leia õiget vastet eesti keeles ega viitsi seda teisiti seletada. Kõige rohkem on see tõsi meie noorsoo juures, kelle sõnavara eesti keeles on niikuinii väga puudulik ja kes eelistavad selle asemel asukohamaa keelt.

See asjaolu aga ei peaks õigustama tarvitada võõraid sõnu eesti keeles. Nagu selgub dr. Oksaare näidetest, tarvitatakse kohaliku maa keele sõnu ka seal, kus meil omas keeles on olemas vastavad sõnad. Kui me nüüd ka n.ö. ametlikult anname luba nende kasutamiseks, väites, et nii on kergem väljenduda, siis jääb *tõelisest* eesti keelest varsti küll väga vähe järele. Võime välja jõuda olukorrani, kus eri maade eestlased enam üksteist ei mõista, kuna nende keel kubiseb vastava maa

sõnadest. Kas sellega teenitakse siis eesmärgi, säilitada eesti keel järgnevatele põlvetele?

Eesti keele sõnavara rikastamine peaks ikkagi jääma eesti keeleteadlaste kollektiivseks tööks. Kuna meil paguluses puudub niisugune keskne organisatsioon, siis peame paratamatult oma silmad pöörama kodumaa poole. Seal on juba ammu selles suhtes palju ära tehtud ja tehakse veelgi. Keeleuudendust tehakse seal vastavalt nendele printsiipidele, mille alusel seda tegi meie keeleuudendajate kolmik — Aavik, Veski, Ridala. Ei ole põhjust kahelda, et seal on küllalt kompetentseid isikuid selleks ja et vajadus sõnavara rikastamiseks on seal niisama suur kui mujal maailmas, kuigi sealne ühiskond ja elutingimused on teistsugused.

Hildegard Rink

KIRJAKAUSTA LEHEKÜLGEDEL

Väljavõte Adelaide'i Täienduskooli juhataja pr. E. Buck'i kirjast 11. novembril 1974 pr. I. Raadikule:

"Väikese teatena võite vahest saata, võib-olla koos Melbourne'i kooli tegevusaruandega, et vahest on teie kool sama saatuse osaline kui meilgi. Aasta-aastalt on meil õpilaste arv kahanenud. Oleme küll püüdnud koondada noori, kuulutades välja klasse eesti keelt mittevaldajaile, kuid ka sellest polnud keegi huvitatud. Sellel aastal on järgi jäänud vaid 12 õpilast. Viis õpilast lõpetavad sel aastal, kaks lahkuvad ja järgmiseks aastaks jääb järele veel vaid viis õpilast. Siamaani õpetanud õpetajad ei saa enam edasi õpetada, mina ise ka ei leia enam aega kooli juhatamiseks ega õpetamiseks ja järgmise aasta koolitegevus selgub alles jaanuarikuu keskel. Võib-olla moodustatakse lasteaja

klass, kui on õnne õpetajatega, kuid seda kõike näitab tulevik.

Teose "Käsiraamat eesti koolide õpetajaile ja noortejuhtidele" osas astusin siin kontakti nii mõnegi juhiga, kuid leitakse, et meie osas on kõik hiljaks jäänud ja sel puhul jääb ainult järgi rõõmu tunda eesti noorte tegevusest mujal."

*

Väljavõte Joh. Västriku kirjast Geislingenis 14. veebruaril 1975:

"Ka on vähendanud tööindu kurvad sõnumid Bonnist. Nimelt teatati, et täienduskoolidele soovitud summad on kõik eelarvest kustutatud. Senini saime just täienduskoolide arvel veel toetust ja seega on huvitav, mis ja kuipalju toetust meile veel üldse antakse, kuna paar aastat tagasi saime isegi kahe rändõpetaja arvel veidi leivarahha. Ei oleks kuidagi uskunud, et need summad kustutatakse, kuna senini nähti healmeel, et meie õpetame oma lastele ikka oma emakeelt. Nähtavasti on siinses poliitikas ka selles osas toimunud täielik ümberpöörd! Kurb, kuid tõsi! Seega ei saa meie enam siin õpetajatele väikest hüvitust anda, õpperaamatuid tellida jne."

*

Väljavõte Bradfordi Eesti Täienduskooli end. kauaaegse juhataja Ernst Luugi kirjast 31. jaanuaril 1975:

"Kõigepealt pean välja tulema kurva vastusega Sinu kirjas mainitud küsimustele:

1. Inglismaal ei tegutse enam ühtegi eesti täienduskooli, ka mitte Leicesteris (laste puuduse tõttu).

2. Kuipalju võiks olla Inglismaal kooliealisi eesti lapsi – selle selgitamiseks on raskusi ja võtaks kuid seda selgitada."

*

Väljavõte Buffalo Eesti Kooli juhataja Vold. Kirss'i kirjast 10. veebruaril 1975:

"Küsite, kuidas mul koolis läheb. Õpilaste arv pole palju langenud, praegu on neid 21. Aga juurdekasvu on tulevikus ette näha vaid kahe võrra. Õpetajaid on praegu neli (töötame neljas rühmas). Mis aga kõige rohkem muret teeb, on eesti

keele oskuse halvenemine. Kool üksinda ei suuda seda pidurdada, kodu kaasabi oleks primaarselt vajalik."

ARVAMUSI JA ETTEPANEKUID

Nagu "Bülletääni" lugejad eespool nägid, et tegutse Inglismaal enam ühtegi eesti täienduskooli. Teadmata on, kuipalju suudetakse Saksamaalgi eesti täienduskoolide ja suvekodude tegevust veel püsti hoida, kui kõik senised toetused on kadunud. Ja eriti halb on Saksamaal veel asjaolu, et senini hangiti seal õpilastele kõik õpikud koolide kaudu tsentraalselt saadud toetuste abil. Kas nüüd suudetakse see ülesanne veeretada seal *lastevanemate* õlgadele? Niisamuti õpetajate töötasud? Mis juttu saab olla eesti rahvuslikust õpetusest ja kasvatuses, kui pole küllaldaselt vastavaid õpikuid ega muud eestikeelset kirjavara? Tagasitõoke on rohkesti mujalgi.

Need halvad uudised ei tohi meid ometi masendada ega heidutada. Töö meie rahvusliku õpetuse ja kasvatuses tööväljal peab peatamatult edasi kestma. Kohtades, kus seda ei ole võimalik teostada täienduskoolide resp. eesti koolide kaudu, seal tuleb asuda teiste abinõude ja võimaluste otsimisega ja kasutamisele.

*

Juba aastaid on kõigil maadel ja mandritel, kus asub eestlasi, rohkesti kõneldud ja kirjutatud meie organiseeritud ühiskonna kaasabi tungivast vajadusest eesti koolidele. Meie koolitegelaste kokkutulekul – olgu see esitatud üheks näiteks – 5. nov. 1972 New Yorgis kõneldi tuliseid sõnu ja kinnitati neid ka vastavas resolutsioonis tiheda koostöö loomise vajadusest eesti koolide ja seltside, koguduste ja teiste eesti organisatsioonide vahel.

Aga küsimus ei seisne ainult tiheda koostöö vajaduses *olemasolevate* eesti koolide ja eesti organisatsioonide vahel. Palju pakilisem on küsimus *eesti noorte avastamises*. Teiste sõnadega: avastada

eesti kodud, kus on kasvamas noori hällist alates kuni täisikka jõudmiseni. Juba olemasolevate eesti koolide/täienduskoolide lähem ümbrus võib kohati kubiseda noortest, kes ei käi eesti koolis. Aga eesti koolide vahemail – mõnel mandril sadade miilide ulatuses – võib leiduda rohkesti eesti kodusid, kus on kasvamas noori. Kas on kusagil kellegi poolt nende vastu huvi tuntud ja koguni nende nimed, sünniajad ja asupaigad kirja pandud? Siin seisab meie organisatsioonidel, kohapealsetel ja kesksel ja üksikõik missugust nime-tust nad kannavad, tohutult suur tööpõld ees: meie noorte avastamine piirkonniti ja võimaluse puhul ka suuremas ulatuses.

Kus ei ole võimalik eesti kooli/täienduskooli organiseerida või lapsi eesti kooli sõidutada, seal tuleb koostöös meie koolitegelastega ja vastavate keskustega süstemaatilise *koduõpetuse* organiseerimisele asuda. Nüüd tuleb meie organisatsioonidel – kohapealsetel ja kesksel – mitmed muud tegelemised, ka omavahelised jagelemised ja nägelemised, kus need esinevad, kõrvale jätta ja asuda meie kasvava põlve eesti rahvusele päästmisele. Praegu ei ole veel hilja.

*

Rahal on kaks külge. Raha teine külg on meie koolitegelaste kätes. Juba eespool märgitud koolitegelaste kokkutulekul New Yorgis peeti ühes resolutsioonis soovitavaks, “et eesti koolid propageeriksid oma tegevust ja informeeriksid eestlas-konda oma tööst nii sõnas, kirjas kui pildis.” Kuidas on selle soovi täitmise-ga? Kas ja kuipalju on kirjutatud eesti kooli-dest meie ajalehtedes ja ka mitmesuguseis juhuväljaandeis eri maadel? Minu ees lau-al on *XI Lääneranniku Eesti Päevad. EOLL Album*, Portland 1973. Nim. teos on tore pildi- ja sisurikase väljaanne. Selles leidub küll dr. E. Oksaare väga hea puht-teaduslik kirjutus ”Mitmekeelsuse eeli-seist”, kuid eesti koolidest Läänerannikul mitte sõnagi. Muidugi me oleme olukor-ras, kus mitmekeelsus on paratamatus, aga kuidas me saavutame selle – see vajab pidevat selgitamist; see vajab eesti

keele kõneoskuse kasvavat arendamist hällist alates; see vajab eestikeelse kirja-vara muretsemist, selle kasutamise väsimatut õhutamist ja sundimist; see vajab – meie kodudele kergenduseks – aastate-pikkust süstemaatilist tööd eesti koolis. ”Eesti kool tuleb tuua varjust valguse kätte.”

*

Me oleme sunnitud veel kord tagasi tulema eespool kirjeldatud koolitegelaste kokkutulekule New Yorgis. Pr. Vaike Luguse ettekande järele ja ettepanekul otsustati seal üksmeelselt alustada meie noorte *omavahelist kirjavahetust ülemaailmses ulatuses*. Eesti Õpetajate Keskühin-gu juhatus kaalus nim. otsust ja võttis selle niisama üksmeelselt oma töökavasse mõõdund aastast alates. Nagu õpetajate kokkutulekul, kus nim. otsus tehti, nii ka Eesti Õpetajate Keskühingu juhatuses oldi teadlikud nim. otsuse teostamise raskus-dest. Aga eesmärk – õigemini eesmärgid –, mida me võime saavutada noorte oma-vahelise kirjavahetuse kaudu, on ka suure vaeva väärt. Nüüd on meie õpetajate ko-hapealsete ühingute, koondiste, keskuste ja koolide ja ka *noorteorganisatsioonide* ülesandeks, et see märkimisväärne otsus ei jääks paberile. Kus ja kelle poolt astutakse esimesed sammud?

*

Rootsis on juba aastaid kõigi suveko-dude töökavas olnud ka igapäevased *eesti keele tunnid*. Selleks on igas suvekodus vastav eriõpetaja ametisse palgatud. See töö ja rahakulu on andnud häid tulemusi. Saksamaa eesti laste suvekodudes on mindud palju kaugemale ja need on muude-tud täienduskoolideks. Kas Rootsis eesti suvekodudes rakendatud eesti keele õpe-tamine, rühmiti ja individuaalselt (vasta-valt eesti keele oskuse tasemele), ei vääri järeletegemist kõigis meie suvekodudes ja noortelaagreis üle maailma? Aega on muidugi kõikjal napilt, eriti lühiajalistes noortelaagreis. Aga midagi jõutakse siiski teha, eriti veel siis, kui tegu õige suurear-vulise juhtkonnaga, näit. Austraalias kor-raldatud noortelaagreis.

Kõigepealt tuleks selgitada noorte eesti keele *lugemisoskust*, selle taset ja ulatust. Lugemisoskuse selgitamisega tuleb katsuda kas või peajoontes selgusele jõuda *iga noore* eesti keele oskuse tasemes kõnes ja kirjas (kus eesti keele oskus puudub, see muidugi ei vaja mingit selgitamist). Suvekodust või noortelaagrist lahkumisel saab iga osavõtja kaasa kirja oma vanemaile. Selles kirjas on märgitud õpikud, millede järele ja põhjal tuleb lastevanemail koduõpetuse raamides, kui laps ei käi eesti koolis, jätkata eesti keele õpetamist. Samas on märgitud ka mõned eestikeelsed noorteraamatud, millel tuleb läbi lugeda. Sinna juured on veel märgitud, mida need maksavad ja kust või kelle kaudu saab neid osta või tellida. Igast kirjast jääb ärakiri suvekoodu kaustasse. Suvekodudes ja noortelaagreis peab olema käepärast vajalike noorteraamatute nimestikud ja kõik kasvatajad-õpetajad peavad ise need läbi lugenud olema. Kas suvekodude kasvatajate-õpetajate ametisse võtmisel mõeldakse ka nende vajalikule valmistusele eesti keele alal?

Ja lõpetuseks üks konkreetne küsimus: kas meie koolides, suvekodudes ja kodudes on käepärast näit. K. Ristikivi "Selid" ja "Semud"?

*

Meie rahvusliku kasvatuses tööväljal on palju-palju probleeme, millel varieeruvad maade ja mandrite järele. Käesoleval momendil näib meile, et neist on üle maailma ühised järgmised neli: sobivate õppejõudude vähesus, laste eesti keele oskuse pidev langus, eesti keele õpiku puudus eesti keelt mittevaldajatele ja teismelise-ikka jõudnud noorte eesti rahvuslikus vaimus kasvatamine ja õpetamine, õigemini selle jätkamine eesti koolide, suvekodude ja koduõpetuse kaudu loodud alustel.

Kuigi vastavate õppejõudude vähesust esineb kõigil maadel, ometi on see *kohatine* nähtus, mis on sõltuv eesti koolide paiknemisest. Tihti on seistud ja seistakse, ka siin Rootsis, raske dilemma ees: eesti õpilasi on küllaldaselt, lastevanemail on igatsus eesti kooli järele, kuid koha-

peal puuduvad vajalikud õpetajad. Mõnes teises linnas või suuremas keskus on küll sobivaid eesti õpetajaid, kuid pole küllaldaselt eesti õpilasi koolitegevuseks. Aga tuleb hakata senisest suuremal määral mõtlema kohaliku maa õpetajakutse omandanud eesti noorte rakendamisele eesti rahvuslikule kasvatusväljale – peale eesti koolide ka vastavais piirkondades. Koduõpetuse organiseerimisele, õpetajate-na-kasvatajatena suvekodudes, noortelaagreis jne.

*

Mis puutub meie laste eesti keele oskuse pidevasse languses, eesti keele õpetamise eesti keelt mittevaldajatele ja teismelisele eestlusele kasvatamise jätkamise, siis siinkohal ei ole meil mingit võimalust nim. ulatuslike küsimuste käsitlemiseks. Need vajavad omaette pikamaid kirjutisi. Kas ei tuleks kaaluda nende või mõnede nendest võtmist ülemaailmse eesti õpetajate kongressi päevakorda tuleval suvel Baltimore'is?

*

Sellega olemegi jõudnud ülemaailmse eesti õpetajate kongressi juurde. Selle vastu tuntakse suurt huvi ja seda oodatakse kõikjal. Kuipalju selleks on varutud või varutakse aega, see on siin nende ridade kirjutamisel veel teadmata. Tõenäoliselt tuleb arvestada suurt ajanappust. Kas ei tuleks peale arvatava ajanappuse ka kongressi sisulise õnnestumise huvides kaaluda päevakorda võetavate ettekannete avaldamist ja kõigile asjahuvilistele kättesaadavaks tegemist juba *enne* kongressi? See oleks täiesti võimalik sel teel, kui kõik ettekanded, mis võetakse kongressi päevakorda, avaldatakse "Bülletääni" järgmises numbris, mis jõuab aegsasti enne kongressi kõigile õpetajatele üle maailma. See on muidugi võimalik eeldusel, kui kõik ettekanded on trükkivõimelised "Bülletääni" toimetuse käsutuses hiljemalt 15. jaanuaril 1976. Sel juhul ei ole vaja kongressi aega kulutada ettekannete kuulamisele, vaid võib kohe asuda läbirääkimistele ja esitatud teeside ja ettepanekute arutamisele. Sellega säästetakse rohkesti kongressi aega.

*

Elame praegu Raamatu Aasta tähe all. Käesoleval aastal möödub 440 aastat esimese senini teada oleva eestikeelse raamatu, Wanradt-Koell'i katekismuse, ilmumisest 1535 Wittenbergis Hans Lufft'i juures. 40 aastat tagasi tähistati kodumaal eesti raamatu 400-aastast juubelit ja 1935 oli kuulutatud esimeseks Raamatu Aastaks. Sel puhul ilmus siis märkimisväärne koguteos pealkirja all: "Raamatu osa Eesti arengus". Kui mitte muud, siis selle lõpus avaldatud lühikest ingliskeelset kokkuvõtet võiks kasutada tutvustamiseks välismaailmale meie raamatu osast Eesti arengus.

*

Aga meie mõtted tänavusel Raamatu Aastal seisavad eesti *noorteraamatu* juures siin võõrsil. Aastate jooksul on järjest vähemaks jäänud meie noortele määratud raamatute arv. Meil tehakse küll ilusaid sõnu raamatu tähtsusest meie püsimisel võõrsil. Oleme uhked võõrsil ilmunud eestikeelsete teoste suurest arvust, aga juba mitu aastat enam mitte ühtegi noortele sobivat teost. Kuhu me jõuame sel viisil? Tõsi küll, meil on olemas mõned noorsooteosed, ka eelkooliealistele, kuid me peame siiski vabanema võhiklikust arusaamast, et ühe-kahe pisiraamatu abil saame oma laste eesti keele sõnavara küllaldaselt arendada ja äratada nendes püsivat huvi eestikeelse kirjavara järele. Selleks on tarvis rohkem teoseid. Meil kurdetakse väga, et meie noored, kui nad saavad täisealisteks, ei hakka lugema eesti kirjavara. Peapõhjus seisneb siin selles, et meie noortel nende vaimse küpsemise ja arenemise ajajärgus 5. kuni 16. eluaastani ei olnud nende arenguastmeile küllaldaselt *vastavat* eestikeelset kirjavara. See kehtib eriti teismelisteikka (13. eluaastast ülespoole) jõudnud noorte kohta. Neile sobivat eestikeelset lugemisvara ei ole sõna tõsisest mõttes peaaegu üldse olemas. Nemed rahuldavad oma lugemisjanu kohaliku maa

vastavate noorsooteoste abil. Kuidas me saame nõuda, et meie noored, kui nad jõuavad täisikka, hakkaksid siis eesti kirjandust lugema?

Sel puhul ei tule meil unustada veel kahte asja. Esiteks, vähese eestikeelse kirjanduse lugemise tõttu jääb meie noorte eesti keele sõnavara puudulikuks. Nad lihtsalt ei saa aru. Teiseks on meie võõrsil ilmunud teoste *ainestik* siin üleskasvanud noortele võõras ja arusaamatu. Rõhuv osa meie võõrsil ilmunud kirjandusest on mõistetav meie vanemale põlvkonnale. Siin me seisame raske dilemma ees: praeguses olukorras me lihtsalt ei suuda omi noori niikaugele viia, et nad täisikka jõudmisel ja tahtelised ja suutelised eesti kirjandust lugema. Või leitakse ja teatakse siiski abinõusid ja võimalusi selleks, et me saame kasvatada oma noori eesti kirjanduse lugejateks? Jaataval korral oleks see meie Raamatu Aasta suurim saavutus!

*

Kas meil ei tuleks loobuda siin võõrsil mõistest *emakeel* ja selleasemel kasutada ainult *eesti keel*. Kõigile meie noortele ei ole eesti keel enam emakeel, vaid see on neile *isakeel*. Nüüd leidub peaaegu igas koolis õpilasi, kellele eesti keel on isakeel, nendele saame kõnelda *isakeele* õppimise vajadusest ja tähtsusest. Ühtluse saavutamiseks peame kõnelema ja kirjutama ainult *eesti keelest*.

H. Rajamaa

*

ÕIENDUSI

"Bülletääni" viimases numbris (Nr. 20-1971) on lk. 38 pildi alkiri ekslik. Peab olema: Eesti Õpetajate Keskühingu 10. juubeliaasta koosviibimisest osavõtjad Stokholmi Eesti Majas juunis 1961.

SISUKORD

1. Eesti kool ja eesti keel – <i>Gaston O. Randvee</i>	3
2. Eesti noorsoo kasvatusküsimused tänapäeval – <i>Vaike Lugas</i>	6
3. Eesti kool ja skautlus – <i>Lembit Kütt</i>	8
4. Skautlus-gaidlus noore elus – <i>Anne Pleer</i>	11
5. Eesti raamat ja noored – <i>Herbert Michelson</i>	12
6. Toome kirjanduse noorte juurde – <i>Lilian Esop</i>	16
7. "Vaba Eesti Sõna" noorte lehekülg – <i>Leena Aare</i>	17
8. Pidu eesti koolitöö raames – <i>Kersti L. Linask</i>	18
9. Eesti keele õpetamisest eesti koolides – <i>Leida Juks</i>	20
10. Töömailt	
Chicagost – <i>Helbe Mayer ja Martin Laas</i>	22
Ottawast – <i>Elmo Piil</i>	26
Melbourne'ist – <i>I. Raadik</i>	28
Eesti täienduskoolide õpilaste kevadpäevad Ottawas – <i>Elmo Piil</i>	30
"Sõrve" noortelaager – <i>Uino Simmul</i>	32
Uusi õpikuid – <i>Hildegard Rink</i>	32
Õpetajate edasiharimine	
Rootsis – <i>Joh. Ungerson, H. Mark</i>	35
USA-s – <i>Gaston O. Randvee, Eduard Kärner</i>	38
Õpetajate rahvusvahelised kongressid – <i>William Muld</i>	41
11. Varia	43